

Dato:
Oppdragsgiver:
Plan-ID

2024-12-11
Statsbygg
5610_202401

Konsekvensutredning Kulturmiljø

Detaljregulering for nytt
museumsbygg, Riddo Duottar
Museat, Karasjok

Oppdragsnr.: 378020274-008
Oppdragsnavn: Detaljregulering for RiddoDuottarMuseat, Karasjok
Dokument nr.: [Tekst]

Revisjon	Dato	Revisjonen gjelder	Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av
00	11.12.2024				HLA

Henning Larsen Arkitekter
Adresse
Postboks 427
NO-0275 OSLO
T +47 22 51 20 30
Epost:
norway@henninglarsen.com
www.henninglarsen.com

**Henning
Larsen** —

1	<u>SAMMENDRAG</u>	4
1.1	FAGKOMPETANSE OG METODIKK	5
2	<u>BESKRIVELSE AV PROSJEKTET OG ALTERNATIVER</u>	6
2.1	PLANLAGTE TILTAK I PLANOMRÅDET	6
2.2	NULLALTERNATIV	7
2.2.1	OMRÅDEBESKRIVELSE OG KORT HISTORIKK	7
2.3	ALTERNATIVER SOM SKAL UTREDES	11
2.4	INFLUENSOMRÅDET	11
2.4.1	PLANOMRÅDET	11
2.5	AVGRENSNING MOT ANDRE FAGTEMA	12
2.5.1	LANDSKAPSBILDE	13
2.5.2	NATURMILJØ	13
2.5.3	SAMISK KULTUR OG NÆRINGS LIV	13
2.5.4	BYGGESIKK OG ESTETIKK	13
2.5.5	BY- OG TETTSTEDSUTVIKLING	13
3	<u>KUNNSKAPSGRUNNLAGET</u>	14
3.1	KRAV TIL KONSEKVENsutREDNING	14
3.2	BRUK AV EKSISTERENDE KUNNSKAP	14
3.2.1	ASKELADDEN	14
3.2.2	SEFRAK - SEKRETARIATET FOR REGISTRERING AV FASTE KULTURMINNER	14
3.2.3	NYE UNDERSØKELSER	15
3.2.4	RESULTATER FRA FELTBEFARING	15
3.2.5	USIKKERHET VED KUNNSKAPSGRUNNLAGET	15
3.2.6	DELOMRÅDER OG ALTERNATIVER	15
3.3	BESKRIVELSE AV KULTURMILJØENE	15
4	<u>VERDI</u>	16
4.1	KULTURVERDIER KNYTTET TIL PLANFORSLAGETS UTEOMRÅDER	16
4.1.1	KULTURMINNER I MUSEETS UTEOMRÅDER	16
4.1.2	FANGSTGROPER FOR VILLREIN (KULTURMINNE 1)	17
4.1.3	FRILUFTSMUSEUM MED SAMISKE BYGNINGER FRA 1800-TALLET (KULTURMINNE	20
4.1.4	ARRAN/BÅLPASS (KULTURMINNE 3)	23
4.1.5	KRIGSMINNE (KULTURMINNE 4)	24
4.1.6	VERDIVURDERING AV PLANFORSLAGETS UTEOMRÅDER	25
4.2	KULTURVERDIER KNYTTET TIL MUSEUMSBYGGET	27
4.2.1	BESKRIVELSE AV MUSEUMSBYGGET	27
4.2.2	VERDIVURDERING AV MUSEUMSBYGGET	33

5	<u>PÅVIRKNING</u>	<u>34</u>
5.1	PLANFORSLAGETS PÅVIRKNING PÅ UTEOMRÅDET.....	34
5.1.1	BESKRIVELSE AV TILTAKET	34
5.1.2	TILTAKETS VARIGE PÅVIRKNINGER PÅ KULTURMILJØENE I MUSEETS UTEOMRÅDER	35
5.1.3	TILTAKETS MIDLERTIDIGE PÅVIRKNING PÅ KULTURMILJØENE I MUSEETS UTEOMRÅDER..	37
5.1.4	TILTAKETS PÅVIRKNING PÅ KULTURMILJØENE I MUSEETS UTEOMRÅDER.....	38
5.1.5	AVBØTENDE TILTAK – MUSEETS UTEOMRÅDER (TILTAKSHIERARKIET).....	38
5.1.6	TILTAK FOR Å FORBEDRE	39
5.1.7	FORSLAG TIL PLANBESTEMMELSER	40
5.2	PLANFORSLAGETS PÅVIRKNING PÅ MUSEUMSBYGGET.....	41
5.2.1	AVBØTENDE TILTAK VEDR. MUSEUMSBYGGETS KULTURMILJØ.....	41
6	<u>KONSEKVENNS</u>	<u>43</u>
6.1	PLANFORSLAGETS KONSEKVENNS FOR UTEOMRÅDET	43
6.2	PLANFORSLAGETS KONSEKVENNS FOR MUSEUMSBYGGET.....	44
6.1.1	SAMMENSTILT KONSEKVENNS FOR TEMAET KULTURMILJØ.....	45
6.1.2	USIKKERHET VED UTREDNINGEN.....	46
6.1.3	GRENSEOVERSKRIDENDE VIRKNINGER/ESPOO-KONVENSJONEN	46
6.1.4	INDIREKTE VIRKNINGER.....	46
7	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>47</u>
8	<u>KILDER</u>	<u>48</u>

1 Sammendrag

Denne rapporten er en konsekvensutredning av planforslaget for Samisk museum, RiddoDuottarMuseat, i Karasjok. Konsekvensene er delt i to deltemaer:

- Museets uteområder
- Museumsbygningen

Museets uteområder

Her er det flere registrerte kulturminner. Følgende er automatisk fredet:

1. Et sammenhengende system av fangstgroper for villrein fra samisk steinalder, datert til 2396-2043 f.Kr. (kalibrert)
2. Friluftsmuseum med samiske bygninger fra slutten av 1800-tallet. Disse er flyttet hit fra andre lokaliteter i regionen.

Verdien av disse kulturminnene er samlet vurdert til *stor +*, mens påvirkningen er vurdert til *mellom noe negativ og negativ*. Dette gir en konsekvens som er *betydelig negativ*.

Museumsbygningen

Til denne er det knyttet både immaterielle og fysiske kulturverdier. De førstnevnte beror på at bygget er det første statlig finansierte samiske kulturbygg i Norge, som nå har vært en kultur- og møteplass for det samiske samfunnet i 52 år. I tillegg kommer verdier i byggets arkitektur og dets kunstneriske utsmykning. Et stort veggrelieff og messingarbeider i dørhåndtak og håndlister rundt søyle og i trapp ned til kjeller er de viktigste utsmykningene. Kunstnerisk utsmykning er utført av den samiske kunstneren Iver Jåks.

Kulturverdien av museumsbygningen er samlet vurdert til *meget stor*, mens påvirkningen er vurdert til *sterkt forringet*. Dette siste beror på det faktum at bygningen i sin helhet skal rives. Dette gir en konsekvens som er *betydelig negativ*.

Samlet sett gir dette en konsekvens for temaet kulturmiljø som er *mellom betydelig og alvorlig negativ*.

1.1 Fagkompetanse og metodikk

Forslag til reguleringsplan for RDM Karasjok er laget av Henning Larsen arkitekter og Rambøll, på oppdrag fra Statsbygg. Konsekvensutredningen for Kulturmiljø er en del av arbeidet med reguleringsplanen. KU-ansvarlig og medarbeider vedr. museets uteområder er senior landskapsarkitekt MNLA Tor Nilssen. Medarbeider vedr. den eksisterende museumsbygningen er senior sivilarkitekt John Gunnar Minde. KU-arbeidet har skjedd i et tett samarbeid mellom de nevnte fagpersonene.

Arbeidene er utført etter Miljødirektoratets fagmetodikk og maler (M-1941 Konsekvensutredning av klima og miljø).

Befaring av området og møter med museets direktør og ansatte ble gjennomført i dagene 24. og 25. juni 2024.

2 Beskrivelse av prosjektet og alternativer

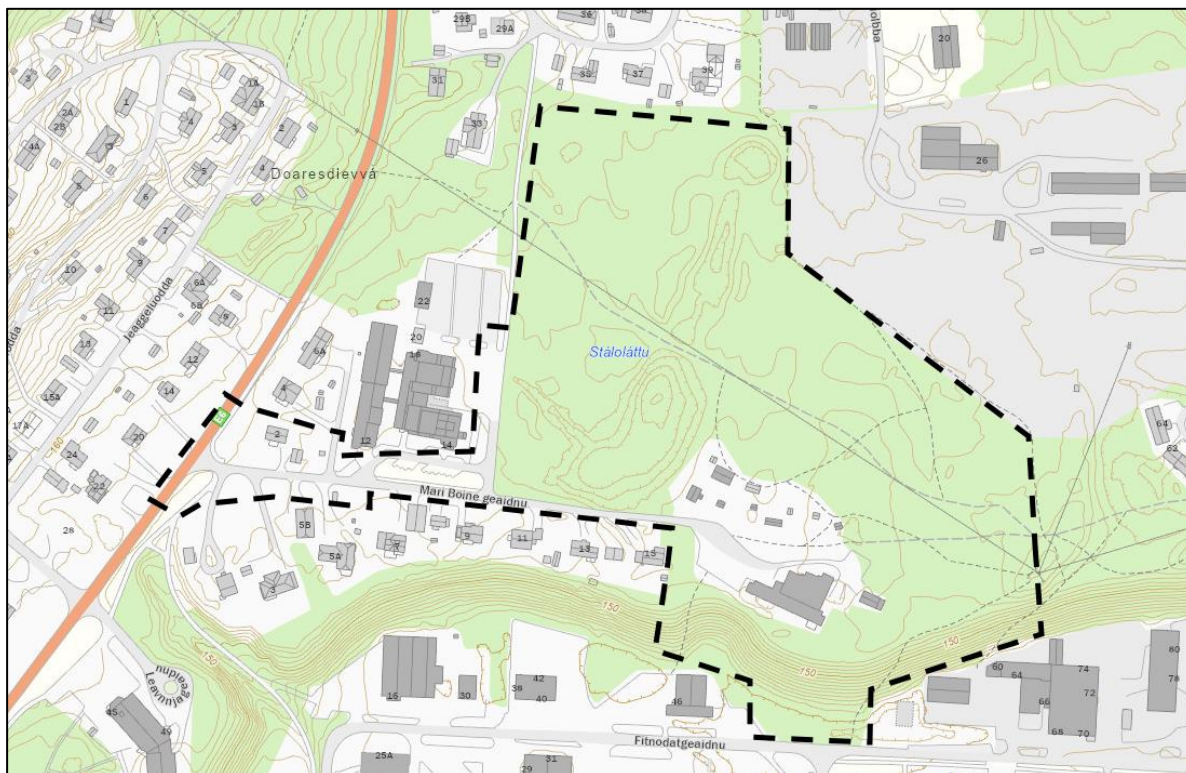
Dagens museumsbygg har for dårlig arbeidsmiljø, og den tekniske standarden er utdatert. Det er også for små og uhensiktsmessige arealer i forhold til behovet.

Ute trengs det oppgraderte arealer for biladkomst, parkering og veger/traseer for gående og syklende. Reguleringsplanen for et nytt museumsbygg må derfor utrede og dokumentere de kulturverdiene som ligger i dagens anlegg - både for dagens museumsbygning og for utearealene.

2.1 Planlagte tiltak i planområdet

Følgende tiltak er planlagt:

- Rive eksisterende museumsbygg og lager
- Oppføre nytt museumsbygg på inntil 5 000–7 000 m² BTA
- Ny kaldgarasje/bod på ca. 100 m² BTA
- Nytt grindebygg (åpent lager med tak) på ca. 200 m² BTA
- Ny nettstasjon
- Nytt bygg/container for reservekraftforsyning
- Friluftsmuseum som skal kunne utvides inn i museumsskogen
- Høyspentlinje skal tillates tatt ned og lagt i kabel
- Det planlegges for flere besøkende, foreløpig beregnet til 25.000 pr år
- Større parkeringsplass
- Uteoppholdsarealer med bl.a. bål plass, uteserveringsområde og utsiktspunkt.
- Mari Boine geaidnu skal oppgraderes
- Enkel tursti/snarveg ned til sentrum/Fitnodatgeaidnu,
- Vann-, avløps- og overvannsnett
- Bergvarmeanlegg med energibrønner

Figur 1: Kartutsnitt som viser reguleringsplanens avgrensing.

2.2 Nullalternativ

Nullalternativet er dagens museumsbygg og området omkring dette. Grunnlaget for dagens arealbruk i området er hjemlet i reguleringsplan fra 1984 (se figur 4). Det foreligger ingen nyere eller ikke realiserte arealplaner som påvirker nullalternativet i planområdet.

2.2.1 Områdebeskrivelse og kort historikk

Museumsområdet ligger på en flat furumo ca. 155 meter over havet. Furumoen er en del av landskapsregion 43; Finnmarksvidda. Sør for denne furumoen ligger Karasjok sentrum på elvesletta ved Karasjokka. Tettstedet ligger ca. 15 meter lavere i terrenget enn museumssletta og tilhører landskapsregion 41; Dalbygdene i Finnmark. Mellom disse flatene ligger en bratt skråning/skrent med helning ca. 1:2 med trevegetasjon som i all hovedsak består av furu. Denne markante skrenten definerer skillet mellom de to ovennevnte landskapsregioner.

Planområdets kvartærgeologi består av breelvavsetninger fra siste istid (jfr. figur 2), og områdets ubebygde områder (naturmark) består av skog av middels kvalitet. Furu er dominerende treslag. Skogområdet på platået hvor museet ligger er AR5-kartlagt som dyrkbar jord av middels kvalitet (jfr. figur 3).

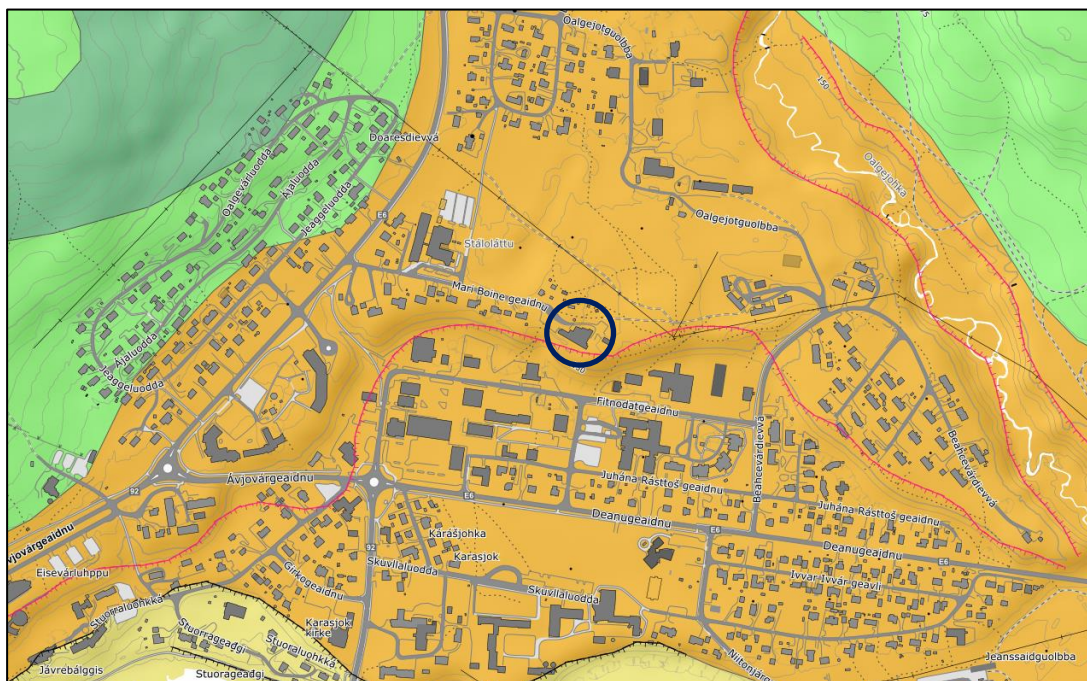
Foruten museumsbygningen består planområdet av adkomstveg, parkeringsplasser og nødvendige kjørearealer. Nord for bygget ligger et friluftsmuseum. Dette består av samiske bolighus og andre byggverk fra 1800- og 1900-tallet som er flyttet hit fra andre steder i regionen. Arbeidet med etableringen av museet begynte i 1939. De første bygningene til friluftsmuseet ble reist på museumstomta på slutten av 1950-tallet. I et ortofoto over området fra 1958 (figur 6) er våningshuset på elvesamegården fra Jávrebainjárga (Valjoktunet) kommet på plass, mens planområdet ellers består av naturmark med spredt furuskog.

En høyspentlinje i luftspenn deler planområdet i to. I høyspentlinjas trasé holdes furuvegetasjonen nede. Her har en derfor fått inn andre arter av urter og busker i bunn- og feltsjiktet. Kraflinjettraséen er noe skjemet av kjøring med motorkjøretøy.

Friluftsmuseet har i tiden som er gått siden etableringen fått et preg av gammel grasmatt/kulturmark, noe som gir en god ramme omkring denne delen av RDM Karasjok.

Området har ellers et nett av stier i naturmarka, som fortsatt domineres av furuskog. I dette skogsbeltet ligger også områdets viktigste kulturminne; et fangstanlegg for villrein fra samisk jernalder (jfr. 4.1.1 side 14).

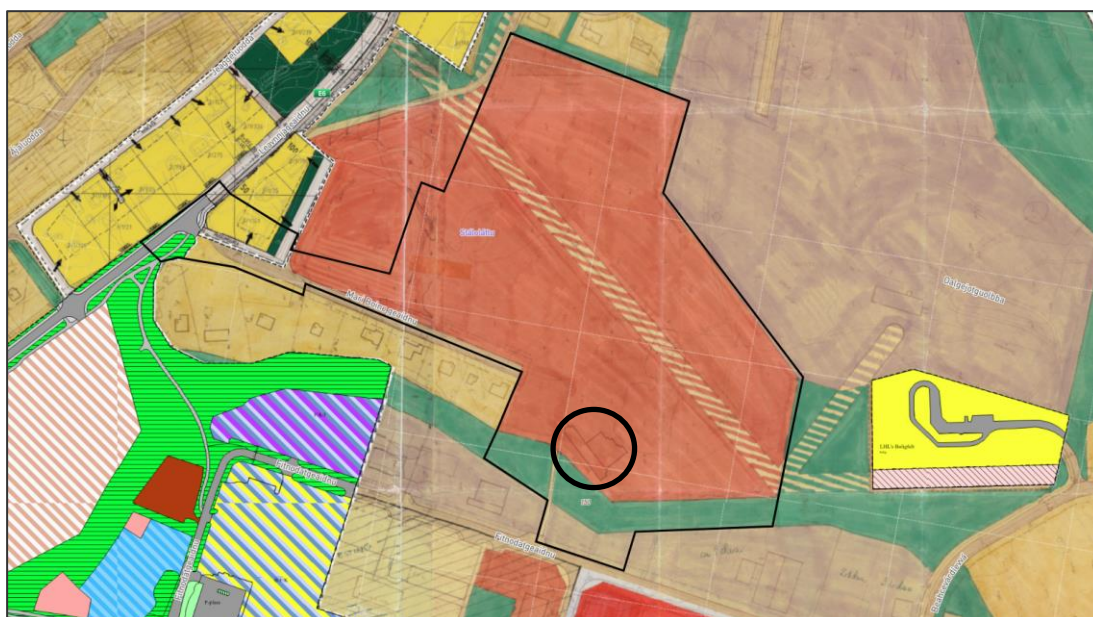
Museumsbygningen stod ferdig i 1972. Dette året regnes som muséets etableringsår.

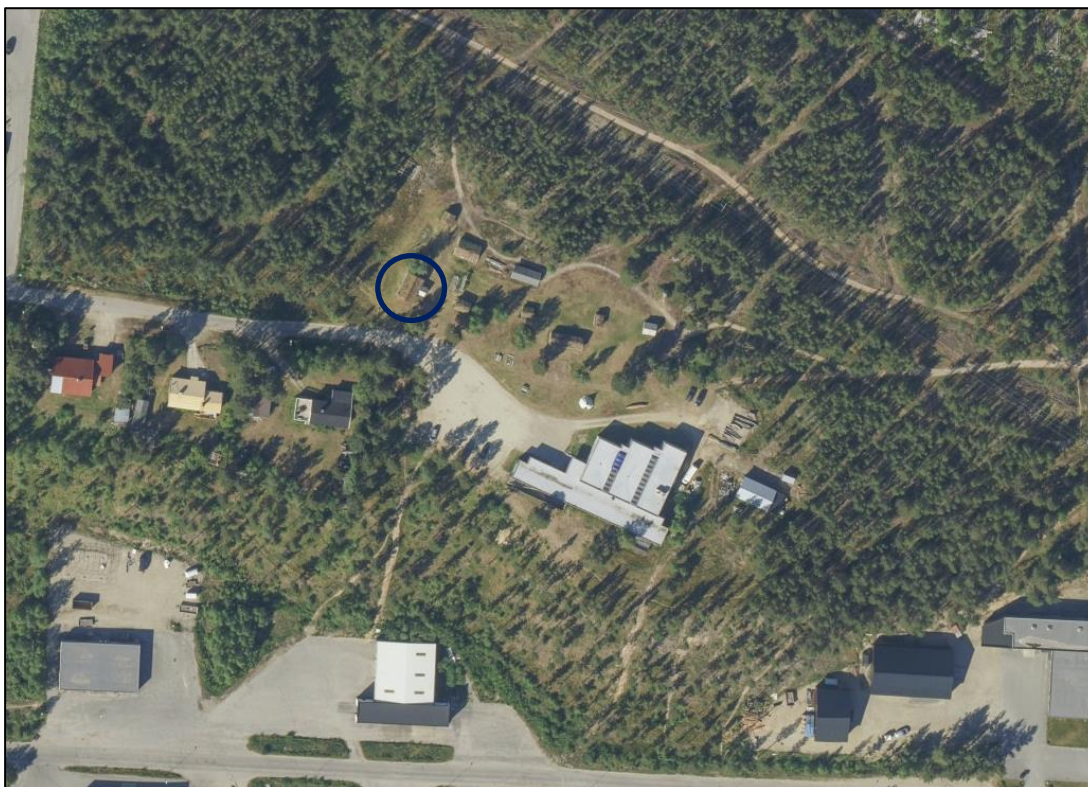
Figur 2: Kvartærgeologisk kart som viser at planområdet og Karasjok sentrum ligger på breenavsetninger fra siste istid (brun farge). Områdene omkring Karasjok består i hovedsak av ulike morenetyper (grønn farge). Ringen viser dagens museumsbygning. Kilde: NGU.

Figur 3: Kart som viser arealressurser (AR5) og dyrkbar jord. Grønn farge er skog av middels bonitet, og brunskravert markerer dyrkbar jord. Kilde: miljødirektoratet.no

Figur 4: Utsnitt av dagens reguleringsplankart (1984). Rød/oransje farge viser området som er regulert for NRK Finnmark og Samisk museum Karasjok. Ringen viser hvor dagens museumsbygg ligger.

Figur 5: Ortofoto av planområdet med dagens museumsbygg midt på bildet. Bygget i den blå ringen er våningshuset fra Valjoktunet, som var blitt flyttet hit allerede i 1958 (jfr. figur 3 nedenfor).

Figur 6: Ortofoto fra 1958 av samme område som figur 2 ovenfor. Den blå ringen øverst viser det første huset som ble flyttet hit til det planlagte friluftsmuséet. (jfr. figur 2). Ellers er museumsområdet ennå jomfruelig naturmark med spredt trevegetasjon. Området hvor dagens museumsbygg (1972) ligger er markert med blå oval.

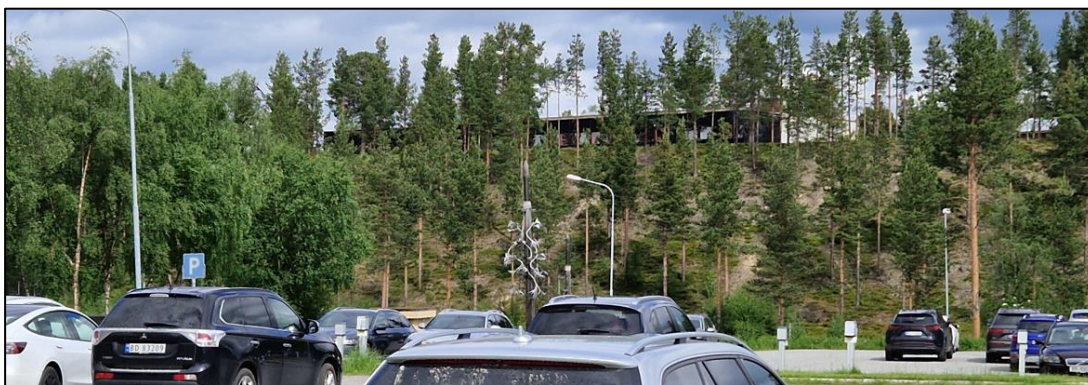
2.3 Alternativer som skal utredes

Det er en forutsetning at reguleringsplanarbeidet skal munne ut i **ett** planforslag. Dette forslaget skal gi de nødvendige rammer for en konkurranse om totalentreprise med løsningsforslag for et nytt museumsbygg til erstatning for dagens bygning. Dette betyr at reguleringsplanen skal være detaljert vedr. infrastruktur som adkomstveg for gående og kjørende, veger for gående og syklende, parkering for busser, personbiler m.m. Reguleringsplanen skal også sikre at viktige og verdifulle landskapskvaliteter og kulturmiljøer blir best mulig ivaretatt. Dessuten skal planen også sikre at tomteområdet for nytt museumsbygg med tilhørende nødvendig intern infrastruktur gis en størrelse og avgrensing som gir tilstrekkelig spillerom for å utvikle et godt prosjekt.

2.4 Influensområdet

2.4.1 Planområdet

Planområdet er på 84,6 daa. For konsekvensutredningen av temaet kulturmiljø vil planområdet og influensområdet være nokså sammenfallende. Temaet omfatter de registrerte kulturminner innenfor museumsområdet, samt friluftsmuséet med tilflyttede vernede bygninger, og kulturverdiene som er knyttet til dagens museumsbygning. Med unntak av dagens museumsbygning, som en kan se litt av silhuetten av fra enkelte steder i tettstedet, vil dette temaet i hovedsak influere på nærområdet, dvs. de sentrale delene av planområdet, og spesielt området omkring museumsbygningen.

Figur 7: Silhuetten av dagens museumsbygning sett fra parkeringsplass i Karasjok sentrum

Figur 8: Dronefoto av museets sentrale område Foto: Jan Helmer Olsen

2.5 Avgrensning mot andre fagtema

Det er kun tema kulturmiljø som konsekvensutredes etter metodikken i Miljødirektoratets veileder (M-1941). Det utarbeides flere andre fagutredninger, herunder for naturmangfold og hverdagsnatur, mobilitet, trafikk, støy, naturfare, klimaavtrykk m.m. Disse følger som vedlegg til planbeskrivelsen.

Videre skal bl.a. følgende temaer behandles i planbeskrivelsen:

- Barn og unges interesser
- Byggeskikk og estetikk
- By- og stedsutvikling
- Folkehelse
- Friluftsliv
- Landbruk (jord og skog)
- Naturressurser
- Veg og teknisk infrastruktur
- Utbyggingsavtale/gjennomføring

Av de ovennevnte er følgende fagtemaer de viktigste for temaet kulturmiljø:

- Landskapsbilde
- Naturmiljø
- Samisk kultur- og næringsliv
- Byggeskikk og estetikk
- By- og stedsutvikling

2.5.1 Landskapsbilde

Landskapsbilde og kulturmiljø er sterkt knyttet til hverandre fordi planområdets kulturminner og kulturmiljø også er viktige elementer for stedets landskapsbilde. Dagens museumsbygg er et viktig landskapselement. Det samme gjelder de fredede fangstanleggene i planområdet – spesielt fangstanlegget nord for museumsbygget. Et nytt museumsbygg vil også påvirke verdien og opplevelsen av stedets samlede kulturmiljø. I denne reguleringsplanen er temaet landskapsbilde ikke et KU-tema, men blir vurdert i et eget kapittel i planbeskrivelsen. Temaet landskapsbilde vil bli koordinert mot innhold i KU kulturmiljø.

2.5.2 Naturmiljø

Planområdets naturkvaliteter er viktige for både landskap og kulturmiljø. Det er viktig at de registrerte naturkvalitetene videreføres og ivaretas/skjøttes som viktige landskapselementer, og som gode rammer for kulturmiljøet. Temaet blir gjensidig koordinert mot temaene landskapsbilde og kulturmiljø.

2.5.3 Samisk kultur og næringsliv

RDM med De samiske samlinger i Karasjok er etablert for nettopp å samle, bevare og vise fram samisk kultur og næringsliv. Temaet er derfor viktig i denne rapportens *verdisetting* av temaet Kulturmiljø.

2.5.4 Byggeskikk og estetikk

På samme måte som temaet samisk kultur og næringsliv vil byggeskikk og estetikk være viktig når *museumsbyggets verdi* som kulturmiljø skal evalueres og verdisettes.

2.5.5 By- og tettstedsutvikling

Planområdets utforming har stor betydning for Karasjoks utvikling som tettsted. Dette gjelder både hvordan ny museumsbygning blir lokalisert og utformet, men også hvordan tettstedets og museets uteområder blir bedre integrert gjennom dette prosjektet. Gode fysiske forbindelser for *alle trafikanter* (*Universell utforming*) vil være et viktig stikkord i denne sammenheng. Dette temaet vil derfor også i noen grad påvirke verdifastsettelsen for temaet kulturmiljø.

3 Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Krav til konsekvensutredning

Kommunen har ved oppstart av planarbeidet stilt krav om konsekvensutredning, men uten at det foreligger et planprogram. Sametinget har i brev av 12.02.2024 anbefalt at det igangsettes konsekvensutredning av kulturminner og kulturmiljø. Fastsatt planinitiativ datert 07.03.2024 har følgende tekst som gir føringer for utarbeiding av KU kulturmiljø:

Kulturminner

Det er kjente, registrerte kulturminner i området (fangstgroper, freda bygninger m.m.). I planprosessen vil det avklares hvorvidt noen av disse berøres, og hvordan planforslaget skal forholde seg til dem. Dagens museumsbygg innehar også arkitekturhistoriske verdier, men det har ikke formelt vern. Byggets verdier vil derfor bli vurdert nærmere i forbindelse med konsekvensutredning for kulturmiljø.

3.2 Bruk av eksisterende kunnskap

De viktigste kildene til kunnskap om kulturminner og kulturmiljøer er de to nasjonale registrene SEFRAK og Askeladden.

3.2.1 Askeladden

Askeladden er riksantikvarens offisielle database over kulturminner og kulturmiljøer i Norge som har en form for vern.

Askeladden omfatter:

- automatisk freda og vedtaksfreda kulturminner og kulturmiljøer
- KULA-registeret: et register over kulturmiljø av nasjonal kulturhistorisk interesse i alle fylker
- NB! -registeret: et register over byer og tettsteder i Norge som viser kulturmiljøer i by av nasjonal interesse
- listeførte kirker
- kulturminner som er verna av kommunen gjennom plan- og bygningsloven. For eksempel bygninger regulert til spesialområde bevaring, som har fått hensynssone vern, eller som er satt på kommunale lister.

3.2.2 SEFRAK - Sekretariatet for registrering av faste kulturminner

Dette registeret omfatter alle bygninger eldre enn år 1900. Her finnes viktig informasjon om kulturminner, og disse vurderes som en del av konsekvensutredningen for kulturmiljø.

3.2.3 Nye undersøkelser

Sametinget og Finnmark fylkeskommune gjennomførte nye befaringer i planområdet høsten 2024. Rapporter fra disse befaringene er viktige bidrag til grunnlagsmaterialet for denne rapporten, og innebærer også en kvalitetssikring av kunnskapsgrunnlaget. Det vises til kildeoversikten bakerst i rapporten.

3.2.4 Resultater fra feltbefaring

Følgende ble befart og gjennomgått under befaring i planområdet og dagens museumsbygning:

- Hele planområdet og deler av de tilstøtende områdene ble befart av arkitekt/landskapsarkitekt sammen med direktør og driftstekniker. Hele bygningen - hovedetasje, kjeller og tak - ble besøkt og vurdert sammen med driftstekniker.
- Det ble innhentet relevante skriftlige rapporter og originaltegninger av museumsbygningen.
- Området og bygningen ble grundig fotodokumentert. Et utvalg av bildene er brukt i beskrivelser og verdivurderinger nedenfor.

3.2.5 Usikkerhet ved kunnskapsgrunnlaget

En kan ikke se at det foreligger noen usikkerhet ved kunnskapsgrunnlaget.

3.2.6 Delområder og alternativer

Planområdet er 84,6 daa stort. Vi vurderer planområdet som såpass avgrenset og reguleringsformålene så oversiktlige at vi ikke ser det hensiktsmessig å utrede evt. delområder.

Det foreligger ett planforslag med ett alternativ, så det er heller ikke aktuelt å utrede flere alternativer for temaet kulturmiljø.

3.3 Beskrivelse av kulturmiljøene

I dette prosjektet er kulturmiljøet i hovedsak sammenfallende med det området som ligger innenfor regulert areal. Selv om vi ikke har funnet det naturlig med inndeling i delområder, så har vi valgt å dele inn rapporten i to ulike deler/temaer:

- 1 Kulturmiljøet knyttet til planområdets utearealer**
- 2 Museumsbygget som kulturmiljø**

Disse temaene vil bli analysert og vurdert hver for seg; dvs. at de begge får sin egen verdi og vurdering i forhold til reguleringsplanens påvirkning. Til slutt vil de bli slått sammen til en samlet vurdering av konsekvensene for temaet kulturmiljø.

4 Verdi

4.1 Kulturverdier knyttet til planforslagets uteområder

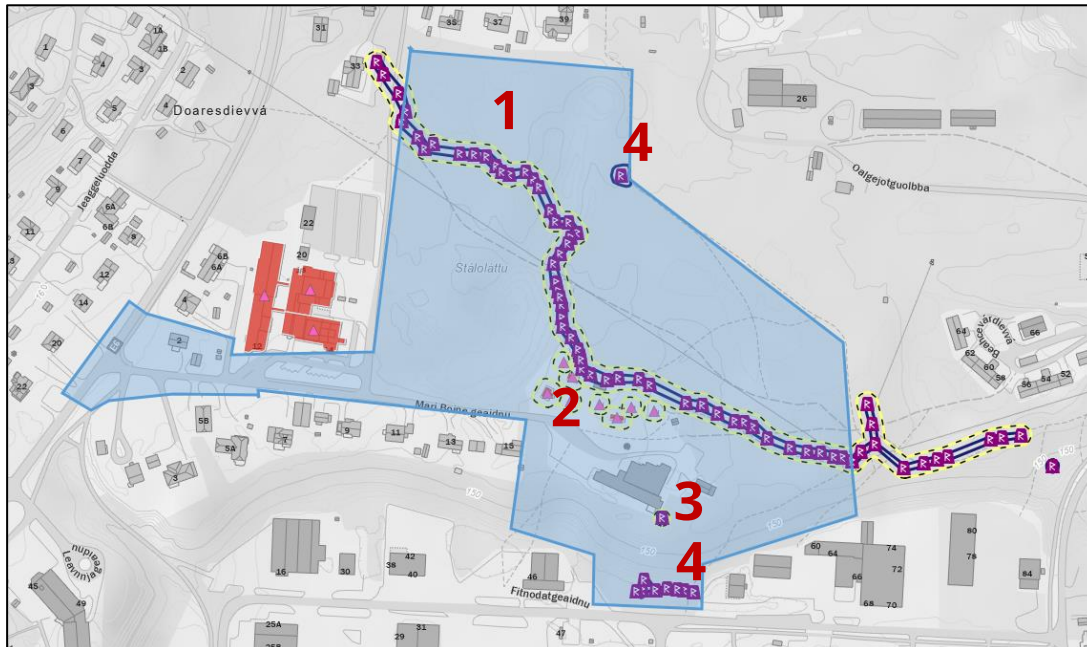
4.1.1 Kulturminner i museets uteområder

Det er gitt en kort beskrivelse av planområdets naturgrunnlag, landskapsbilde og bebyggelse i kap. 2.1. I det følgende vil områdets kulturverdier bli beskrevet og vurdert.

De viktigste kulturverdiene i uteområdene er knyttet til følgende kulturminner:

1. Fangstgroper for villrein fra samisk steinalder, datert til 2396-2043 f.kr. (kalibrert)
2. Friluftsmuseum med samiske bygninger fra slutten av 1800-tallet. Disse er flyttet hit fra andre lokaliteter i regionen.
3. Arran (bålplass). Denne ble registrert høsten 2024. Dette funnet er nå C14-datert til andre halvdel av 1900-tallet, og er derfor ikke vernet eller fredet.
4. Krigsminner sør og nordøst i planområdet. Disse er tidligere feilaktig registrert som automatisk fredede fangstgroper. Vernet er nå fjernet.

Det vises til figur 9.

Figur 9: Registrerte kulturminner og kulturmiljø i og ved planområdet. Kilde: Askeladden/SEFRAK

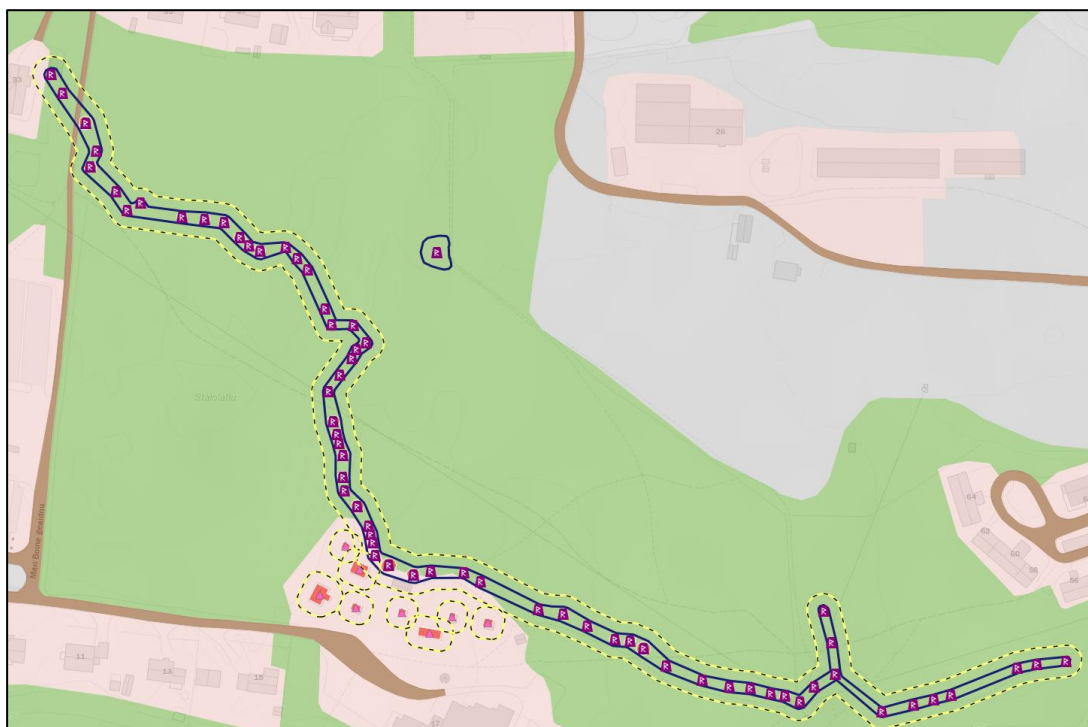
4.1.2 Fangstgroper for villrein (kulturminne 1)

Arkeologisk kulturminnelokalitet under ID 73794, som etter befaring i juni 2024 er blitt utvidet med nok en fangstgrop under ID 73794-64

Beskrivelse fra Askeladden/Kulturminnesøk:

- *Arkeologisk kulturminne med ulike vernestatus.*
- *Gravene ligger hovedsakelig i NV-SØ-lig retning. De ligger etter hverandre (ikke på linje), og ingen sidearmer er funnet. Gravene ligger i forskjellig høyde (forskjellige "terrasser"), men høydeforskjellen er liten (unntatt for grop nr. 1). De fleste klart markert, ovale med forskjellig orientering (se kartskissen). Ingen av gravene hadde voll rundt. Stort sett lavbevokst. De lengst i NV er mer lyng/gressbevokst. Flere av gravene skadd pga. stier, veier og søppel. Ellers uskadd*
Mål: gjennomsnitt: 2 x 1,4 m, dybde 0,4 m. (Se kartskisse i registreringen). Grop 54 (vestfra) ble gravd ut i forbindelse med forskningsgraving i 1995. Den ble C-14-datert til 3785 +/- 65 BP (kalibrert 2396-2043 f.Kr.).
2020: Enkeltminner lagt inn via LIDAR-data og tre ekstra groper lagt til i NV.

Den lange raden med registrerte fangstgroper går diagonalt gjennom nordre del av museumsområdet. Området er i dag i hovedsak bevokst med ungsog av furu. Skogbunnen består mest av lyngarter med noe innslag av reinlav. Furuskogen med fangstgropene danner en fin kontrast til grasvollen med de tilflyttede fredede husene - kulturminne 2 - jfr. 5.1.1 side 18. Det er opparbeidet grusstier som følger raden med fangstgroper. Dette øker tilgjengeligheten for publikum og bidrar til å unngå unødig slitasje av tråkk på skogbunnen og i fangstgropene. Kulturminnet er derved også gjort lett tilgjengelig i pedagogisk øyemed; for skoleklasser og andre grupper av guidede besøkende. En høyspenttrasé gjennom området følger raden med fangstgroper, og forstyrrer opplevelsen av dette kulturminnet vesentlig. Trevegetasjonen i høyspenttraséen blir holdt nede ved jevnlig hogst. Dette gjør at skogbunnen med lyngmarka her er erstattet av annen vegetasjon og skjemmet av slitasje fra kjøretøyer (figur 14).

Figur 10: Fangstgroper for villrein. Kilde: Askeladden

Figur 11: Grusganger er anlagt for å lede besøkende gjennom fangstanlegget. Disse er viktige for å styre ferdsele bort fra fangstgropene, og er også viktige i pedagogisk øyemed når guidede grupper er på besøk.

Figur 12: Fangstgroper for villrein.

Figur 13: Fangstgroper for villrein som er stedvis markert /beskyttet med tau.

Figur 14: Høgspennttrasé gjennom fangstfeltet for villrein.

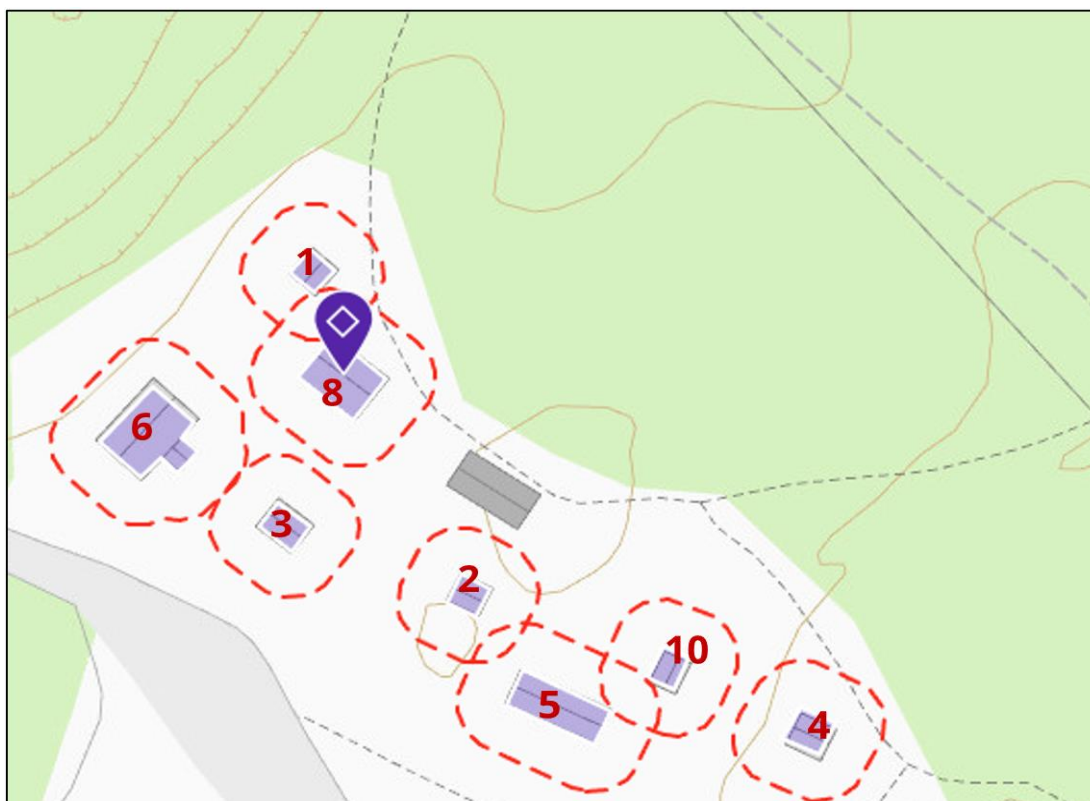
4.1.3 Friluftsmuseum med samiske bygninger fra 1800-tallet (kulturminne)

Friluftsmuseet består av en samling samiske bygninger og redskaper som viser tradisjonell byggeskikk fra slutten av 1800-tallet og fremover. Her finner vi blant annet et unikt gårdsanlegg; Jávrebáinjárga, fra slutten av 1800-tallet, Beaivvašgeddi fjellstue, samt uthus og staller. Foruten kulturmiljøet med fredede bygninger er anlegget også tilført rekonstruerte bygninger og redskaper. Her kan nevnes jordgammer (goahti) og oppbevaringsinnretninger som njállá, loavvi og stávrá.

Samlingen av samiske bygninger ble flyttet hit på 1950-1960-tallet. Området var den gang jomfruelig utmark med hovedsakelig furuskog. Etter at området ble ryddet har skjøtsel og tråkk gjennom mange år ført til at gras har erstattet lyng og lav. Området har nå et preg av kulturmark, og danner et fint markdekke omkring bygningene. Engvegetasjonen omkring husene står i en markant og fin kontrast til furuskogen med bunndekke av lyng og lav der fangstanlegget ligger.

Riksantikvarens kulturminneID for dette anlegget er 179971 med følgende nummerering av de registrerte bygningene:

1: Fjøs/stall Jávrebáinjárga 2: Stabbur Bieskkenjárga 3: Bur/stabbur/loft Jávrebáinjárga 4: Bur/stabbur/loft Guovdageaidnu 5: Fjellstue Beaivvašgeddi 6: Våningshus Jávrebáinjárga 8: Fjøs Jávrebáinjárga 10: Stall Midtsæter, Guovdageaidnu

Figur 15: Området med tilflyttede samiske bygninger fra 1800-tallet. Nummerering etter Riksantikvarens ID-system

Figur 16: Dronefoto av kulturminne 2 sett fra nord. Foto: Jan Helmer Olsen

Figur 17: Vertikalfoto tatt med drone av området med de fredede samiske bygningene. Foto: Jan Helmer Olsen

Figur 18: Våningshus fra Jávrebáinjárga (Valjoktunet)

Figur 19: Våningshuset fra Jávrebáinjárga (Valjoktunet) – interiør.

Figur 20: Beaivvašgjeddi fjellstue. Stall fra Midtsæter, Guovdageaidnu i bakgrunnen

Figur 21: Bur/stabbur/loft fra Guovdageaidnu. I bakgrunnen sees Beaivvašgieddi fjellstue.

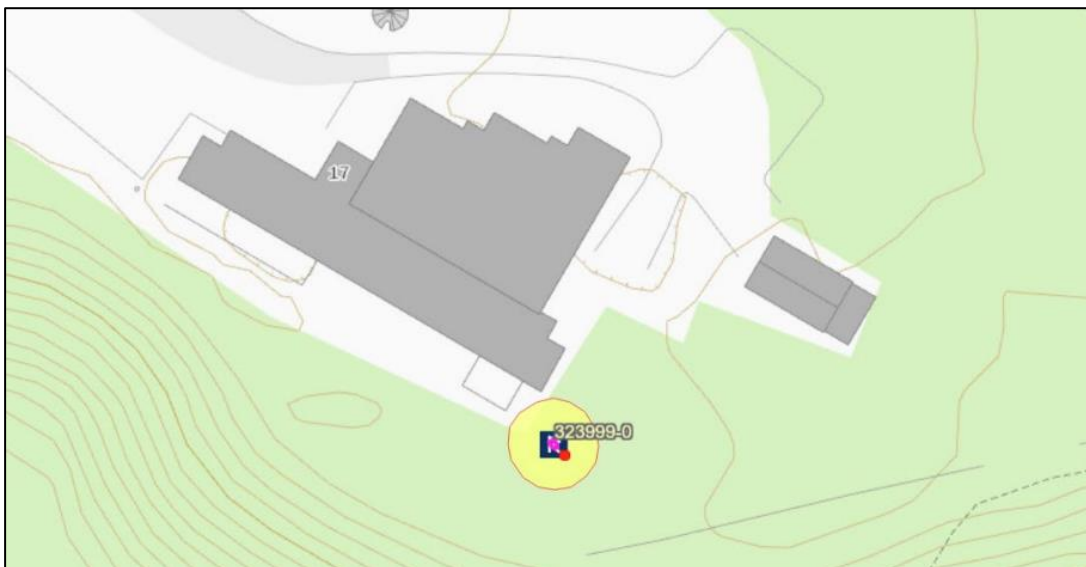

Figur 22: Foto som viser fint samspill mellom skogen med fangstanlegget i furuskogen til høyre og den åpne grasmatten med fredede bygninger bak til venstre. Grusstien er godt tilpasset naturmarka.

4.1.4 Arran/bål plass (kulturminne 3)

Riksantikvarens kulturminne ID: 323999-0

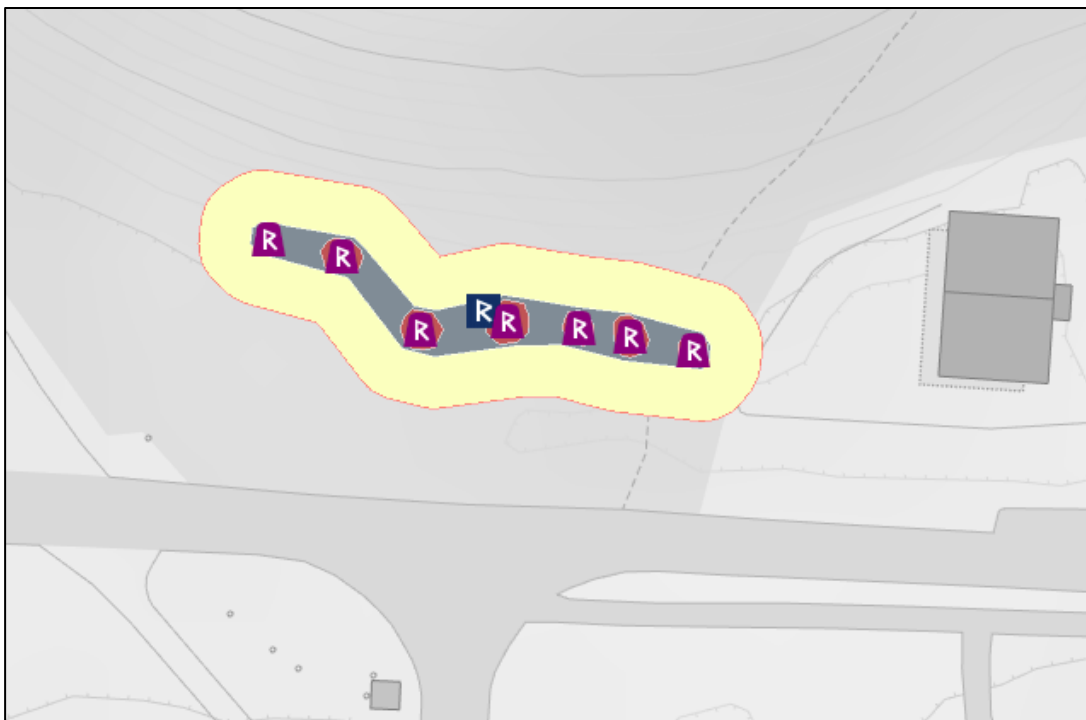
Dette er et arran som ble registrert ved Fylkeskommunens befaring sommeren 2024. Arranet er nå C14-datert til andre halvdel av 1900-tallet. Basert på FFKs melding oppfatter vi ildstedet som ikke automatisk fredet, og dermed vil funnet heller ikke tas med som båndleggingssone i planforslaget.

Figur 23: Figur som viser arranet ved sørøstre hjørne av dagens museumsbygg. Ny C14-datering gjør at vernet pr. dato er fjernet.

4.1.5 Krigsminne (kulturminne 4)

Denne lokaliteten var opprinnelig registrert som et mulig *fangstanlegg* (Lidar), men da lokaliteten i 2023 ble sammenholdt med flyfoto fra 1946 ble det indikert at dette snarere er et krigsminne fra okkupasjonstiden. I 2024 ble stedet kontrollert, og det ble da fastslått at dette er groper og en grøft fra tysk aktivitet. Vernet er derfor fjernet.

Figur 24: Askeladdens registrerte arkeologiske kulturminne er fortsatt på kulturminnekartet, men vernet er nå fjernet.

Figur 25: Gropene etter tyskernes virksomhet under 2. verdenskrig ligger i buskvegetasjonen langs Fitnodatgeaidnu nedenfor skrenten sør for museet.

4.1.6 Verdivurdering av planforslagets uteområder

På grunn av nylig bortfall av vernestatus for kulturminnene 3 og 4, vil denne vurderingen primært omhandle fangstanleggene og de fredede bygningene i friluftsmuseet. I tillegg er det også viktig å vurdere hvordan kulturminnene spiller sammen i en helhetlig sammenheng - hvor også museets landskapsbilde og kulturformidlingen til allmenheten spiller inn.

I denne rapportens kapittel 4 er kulturmiljøet i uteområdet ved RiddoDuottarMuseat Karasjok dokumentert og vurdert i tekst og fotos. Med bakgrunn i disse vurderingene framgår det at kulturverdiene i museets uteområde er betydelige.

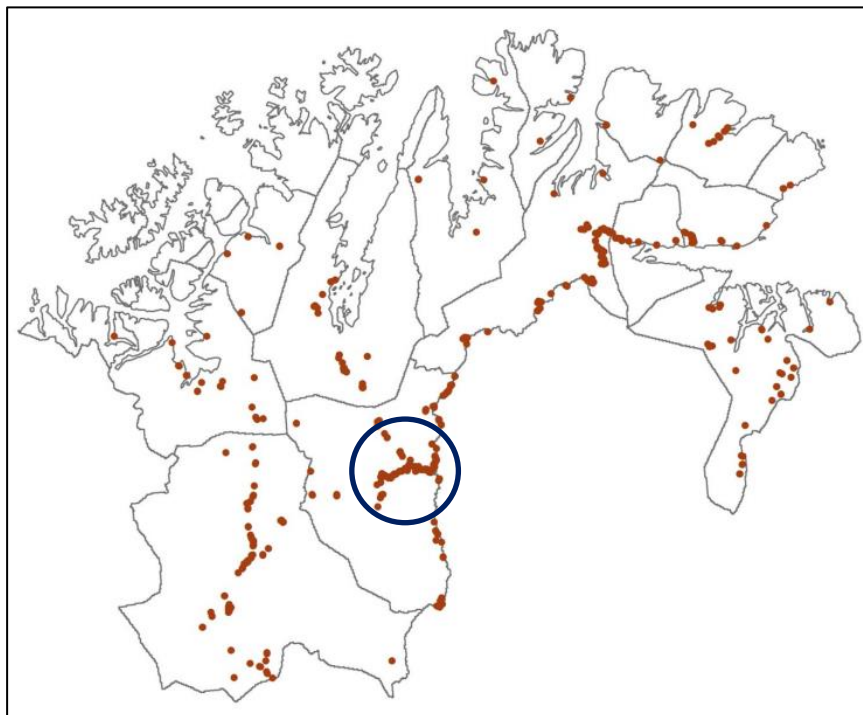
Fangstanlegget (kulturminne 1)

Det er opplagt at det er fangstanleggene for villrein som har størst verdi av uteområdets kulturminner. Fangstanleggene er autentiske og tilnærmet urørt og ubeskåret. Anlegget ligger lett tilgjengelig og inngår som en viktig del av RDM. Dette betyr at det også har en unik plassering for formidling av samenes fangstkultur for mer enn 4000 år siden. En må likevel se dette fangstanlegget i forhold til omfanget av tilsvarende anlegg i denne regionen – Finnmarksvidda.

Fangstgroper for villrein finnes i et stort antall i Nord-Norge og i det nordlige Fennoskandia. I Finnmark er det registrert 540 lokaliteter med i alt 5487 fangstgroper (Riksantikvaren 2011) - jfr. figur 26. Fangstgroper er med dette den mest tallrike typen av registrerte automatisk fredete kulturminner i fylket. Gropene er ofte organisert i rekker, og noen av disse fangstanleggene kan bestå av flere hundre enkeltgroper.

På tross av det store antallet fangstanlegg vil fangstanlegget ved RDM stå i en særstilling på grunn av museumstilknytningen og verdien knyttet til

kulturformidlingen. I forhold til dette og de øvrige kriteriene i verditabellen for kulturmiljø vurderer vi derfor verdien av dette anlegget til å være *mellom stor* og *svært stor*.

Figur 26: Kart som viser alle kartfestede fangstanlegg i Finnmark. Ringen viser fangstanleggene ved Kárasjohka/lesjohka. Kart: Statens kartverk og Riksantikvaren.

Friluftsmuseet med samiske bygninger (kulturminne 2)

Denne samlingen av fredede bygninger er omtalt i kap. 5.1.1. Bygningene står ikke på sin opprinnelige plass. Derfor er noe av den historiske dybden og den kulturhistoriske sammenhengen mellom bygning, næring, kulturutøvelse og landskap brutt. Bygningene i seg selv er likevel av stor historisk verdi og interesse. Det er sannsynlig at flere av bygningene ikke ville eksistert i dag uten at de hadde blitt flyttet til RDM og ivaretatt her.

Bygningene forteller fortsatt sin egen historie, og vil derfor være av stor verdi for ettertiden. Foruten bygningenes egenverdi har de etter som tiden har gått blitt en viktig del av museumsområdets kulturlandskap. Flere av bygningene har etter hvert tilbragt halvparten av sin «levetid» ved museet, og området har etter hvert utviklet seg til en eng/grasvoll slik en finner dem i gårdstun, på annen innmark og på slåtteenger i denne regionen. I forhold til ovennevnte og øvrige kriterier i verditabellen for kulturmiljø vil vi vurdere verdien av dette kulturminnet til å være *middels til stor*.

Samspill mellom kulturminnene og museumslandskapet.

Engvegetasjonen omkring husene danner en fin kontrast til furuskogen med fangstanlegget. Grusstiene er også viktige landskapselementer som ferdselsårer og landskapsskiller. På denne måten forsterker de kulturminnene hverandre og øker den samlede opplevelsen av museumslandskapet. Dette gjelder for kulturminnene 1 og 2 (jfr. figur 22). Dagens museumsbygg har en god arkitektonisk utforming (se kap. 4.2). Byggets plassering, proporsjoner og utforming gjør at det ikke oppfattes som dominerende i museumslandskapet, men snarere underordner seg landskapsformene og stedets overordnede trevegetasjon. Bygningen oppleves som en viktig og naturlig del av museets kulturmiljø.

Med bakgrunn i ovenstående vil vi sette samlet verdi av kulturmiljøet i museets uteområder til **stor +**

Figur 27: Verdivurdering av kulturmiljøet i planforslagets uteområder

4.2 Kulturverdier knyttet til museumsbygget

4.2.1 Beskrivelse av museumsbygget

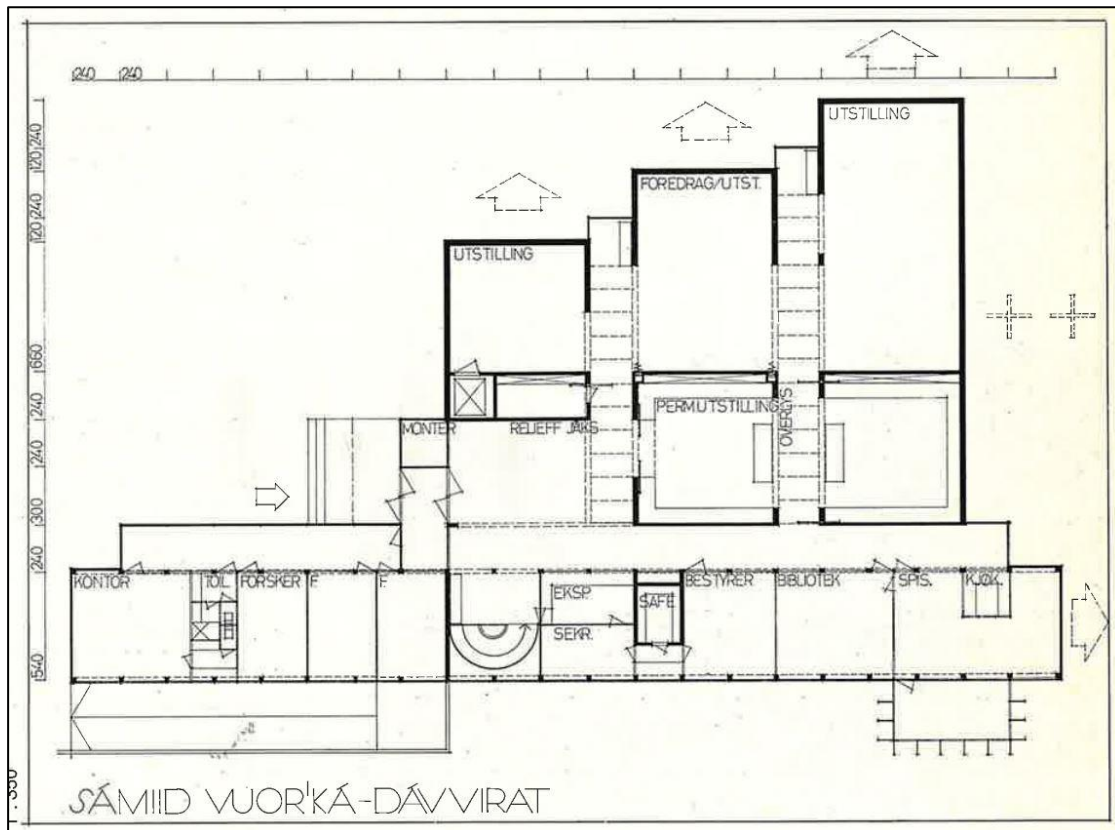
Bygget er tegnet av arkitektene Magda Eide Jessen og Vidar Corn Jessen i samarbeid med den samiske kunstneren Iver Jåks. Bygget stod ferdig i 1972 og var finansiert av staten. Bygget er det første formålsbygde samiske museum i hele Sápmi. Det representerer en gryende statlig anerkjennelse av samisk kultur. Det har også vært et viktig samlingssted og et kulturelt senter for mange samiske aktiviteter. Fortidsminneforeningen skriver: «Museumsbygget i Karasjok, som har hatt så stor betydning for så mange, både som utstillingslokale, møteplass og kulturhus, er et bygg som i seg selv er en minnebank og et formidlingssted».

Bygget er lite endret og fremstår i høy grad slik som da det ble bygget.

Byggets eksteriør er arkitektonisk stedsnøytralt, tidstypisk for sen 1960- og tidlig 1970-tallsarkitektur.

Plangrepet er enkelt og rendyrket. Det bygger på en hovedakse/korridor som går fra vest mot øst. På sørsiden av denne aksen ligger alle administrative arealer. På nordsiden av hovedaksen går det ut to sekundærakser. Inntil og mellom disse sekundæraksene ligger publikums- og utstillingsarealene. I enden for aksene er

det store glassfelt som gir dagslys, formidler kontakten mot omgivelsene og letter orienteringen.

Figur 28: Museumsbyggets opprinnelige planløsningen fra Arkitektene Jessen og Jessen er uendret. Utvidelsesmuligheter er vist med piler.

Funksjonsdelingen mellom administrasjon og publikumsdel kommer også til uttrykk i eksteriøret.

Hovedkonstruksjonen i utstillingsdelen er i ubehandlet betong med synlig vertikal bordforskaling med varierende bredder. Taket er luftet med teglrør øverst på betongveggene. Administrasjonsdelen er kledd med liggende sortbeiset panel. Panelet er delt med vertikale «pilastre» i 2,4 m. modul. Vinduskarmer er i samme mørke farge som veggene, mens vindusrammene er rødmalte.

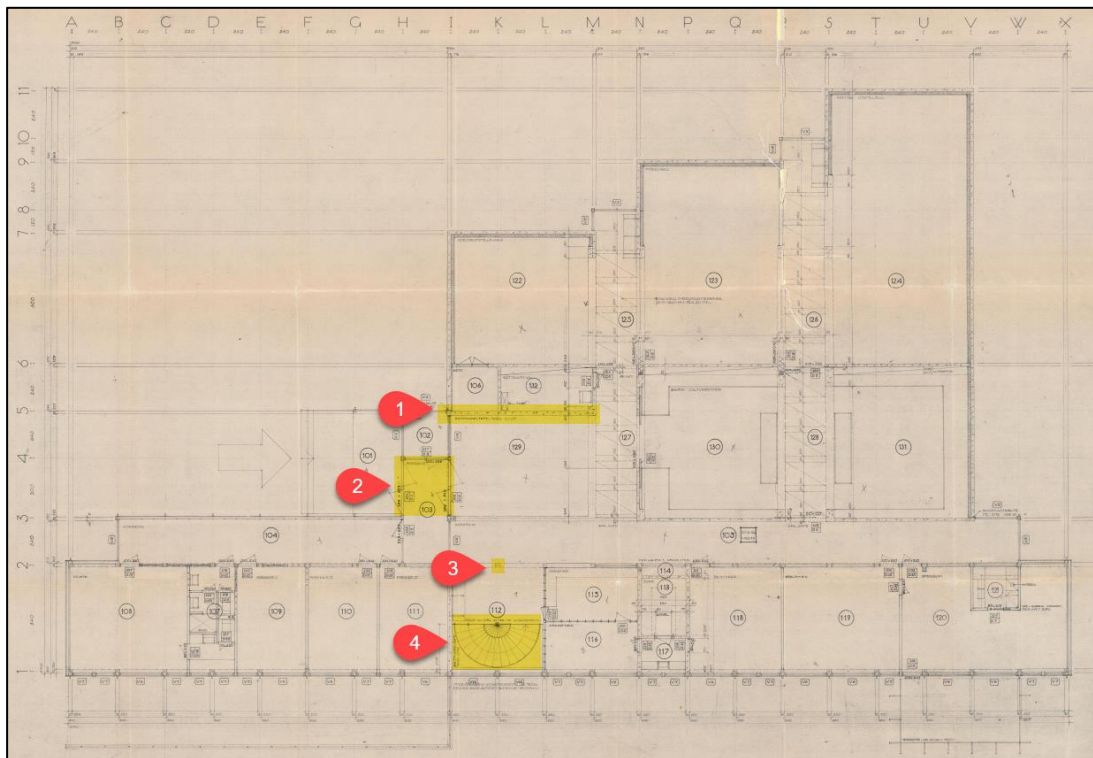

Figur 29: Eksteriørfotos (2 stk)

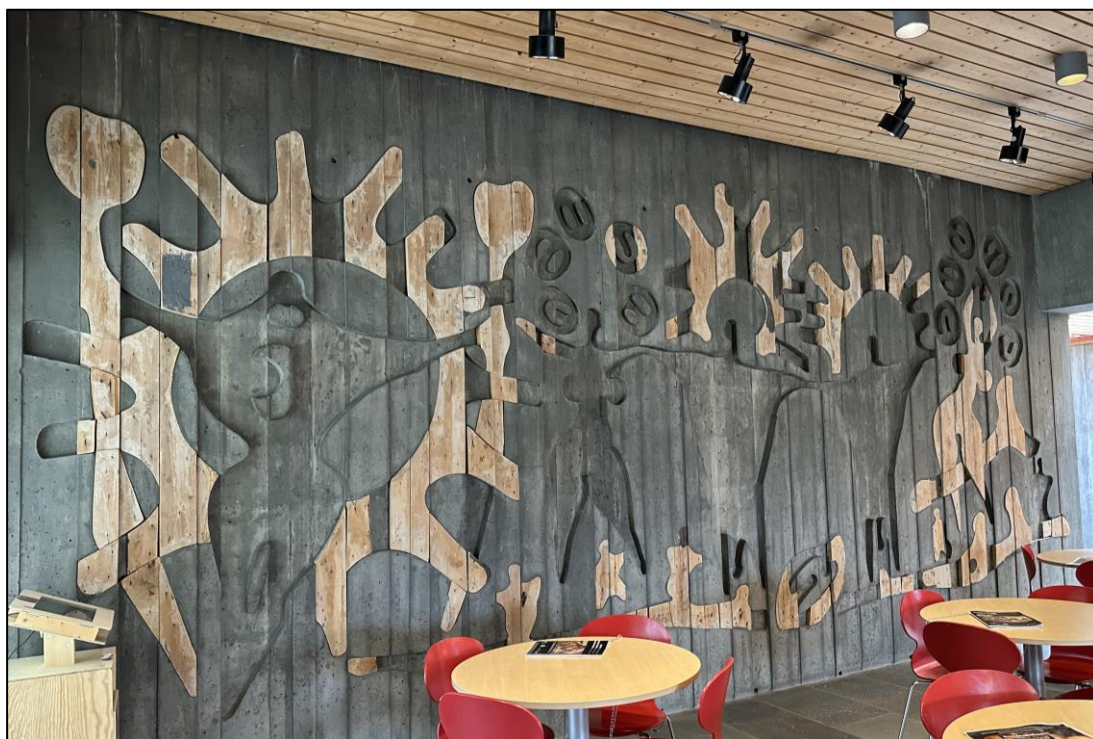
Interiørene er også holdt i betong, furu, skifer og sisal. Fargesettingen er rødt grønt og trehvitt. Innvendig er veggene kledd med furupanel. Himlinger er også av furupanel. Under overlysene i aksene mellom utstillingsrommene ligger et fururaster. Dette fungerer som en sil for dagslyset og som et armaturgitter for belysningen som ligger på oversiden. De innvendige betongveggene rundt utstillingsaksene er utført på samme vis som utvendige fasader; støpt i bordforskaling.

På betongveggen i hallen er det laget et relieff. Dette er laget av den samiske kunstneren Iver Jåks, som kom fra Karasjok. Motivet er basert på samisk tro og historie og symboliserer gudenes dans. Jåks har også utformet dørhåndtakene på hovedinngangen. Håndtakene er utført i messing og utformingen symboliserer samisk skapelsesberetning: «- idet samenes urgud var tvekjønnet og befruktet

seg selv til å føde verdens første mennesker.» Håndløperen i messing rundt søylen i hallen og trappen ned til kjelleretasjen er utformet av Iver Jåks.

Figur 30: Plantegning av dagens museumsbygg som viser plassering av kunstneriske elementer signert Iver Jåks

Figur 31: Relieffet i hallen: «Gudenes dans», er et av Iver Jåks' hovedverk.

Figur 32: Dørhåndtak i messing

Figur 33: Håndløper i messing rundt bærende søyle i vestibulen

Figur 34: Spindeltrapp med håndløper i messing fra vestibylen ned til kjelleren, formgitt av Iver Jåks.

4.2.2 Verdivurdering av museumsbygget

Bygningen er helhetlig, godt bevart, dvs. få endringer fra original utførelse og er en meget god representant for sin tids stil/arkitektur. Bygget er og har vært både et samlingssted og et kulturelt senter for mange samiske aktiviteter. Bygget er derfor å betrakte som en minnebank i seg selv.

Som det første samiske muséet finansiert av Staten representerer bygningen den gryende statlige oppvåkningen både i forhold til samene som urfolk og for en anerkjennelse av samisk kultur. Dette gir bygningen en symboltunge og historiefortellende verdi.

Oppsummert gir bygningens utforming og historie sammen med Iver Jåks' integrerte kunst dette bygget en svært stor arkitektonisk, kunstnerisk og identitetsskapende verdi for samisk og nasjonal kultur.

Figur 35: Verdivurdering av museumsbyggets kulturmiljø.

5 Påvirkning

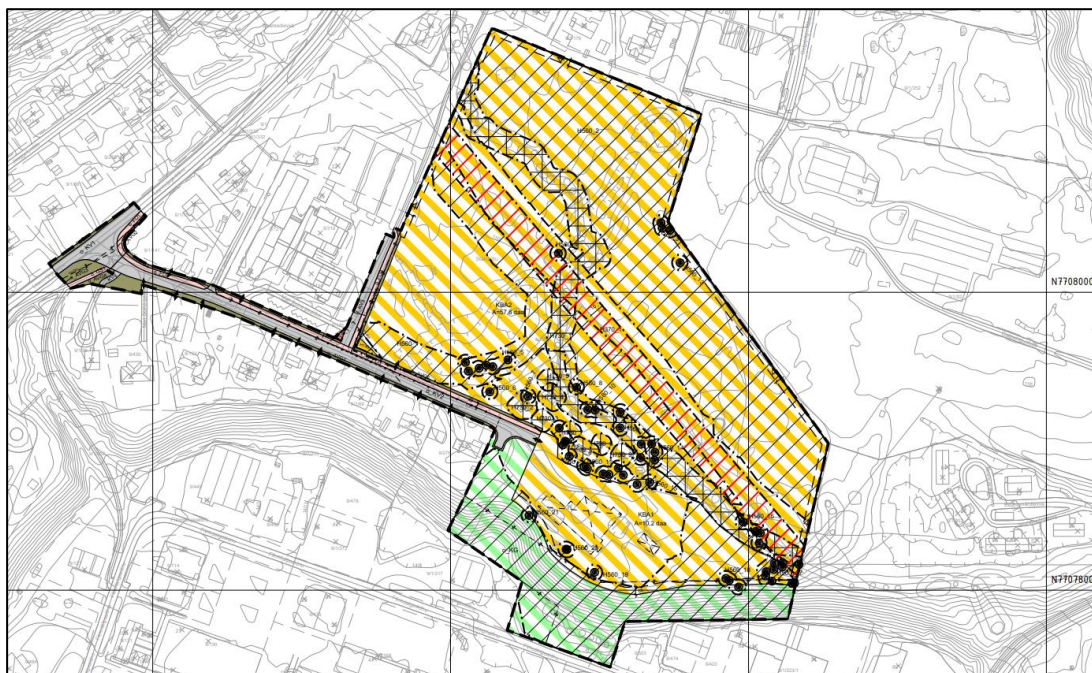
5.1 Planforslagets påvirkning på uteområdet

5.1.1 Beskrivelse av tiltaket

Reguleringsplanen for nytt museumsbygg for RDM vil medføre store endringer i museumsområdet. De største endringene skyldes at nåværende museumsbygg blir erstattet av et nybygg som er vesentlig større både i forhold til arealbeslag og volum, samt at det er lagt inn et potensial for eventuell framtidig utvidelse.

Nybygget er ennå ikke tegnet og prosjektert. Dette vil først skje etter at det er gjennomført en konkurranse om totalentreprise med løsningsforslag for bygg og tilliggende uteområder.

Denne reguleringsplanen skal kun gi de nødvendige ytre rammer for tiltaket og konkurransen. Foruten plankart (figur 36) og tilhørende planbestemmelser, er det utarbeidet en skissemessig illustrasjonsplan som viser bygningsvolum/fotavtrykk og nødvendig infrastruktur som parkering, vegger og plasser (figur 37). Det er også laget en enkel 3D-modell for å illustrere at det er mulig å realisere tiltaket iht. reguleringsplanens rammer. Det er ikke nødvendigvis dette som kommer til å bli bygget. Det er heller ikke en presentasjonsmodell med vegetasjon, vegger, plasser, fasadedetaljer m.m. Nedenfor er det tatt inn tre fotos av modellen for å visualisere den nye bygningens proporsjoner i forhold til dagens situasjon (figurene 39-40-41).

Figur 36: Forslag til plankart for regulering av RDM

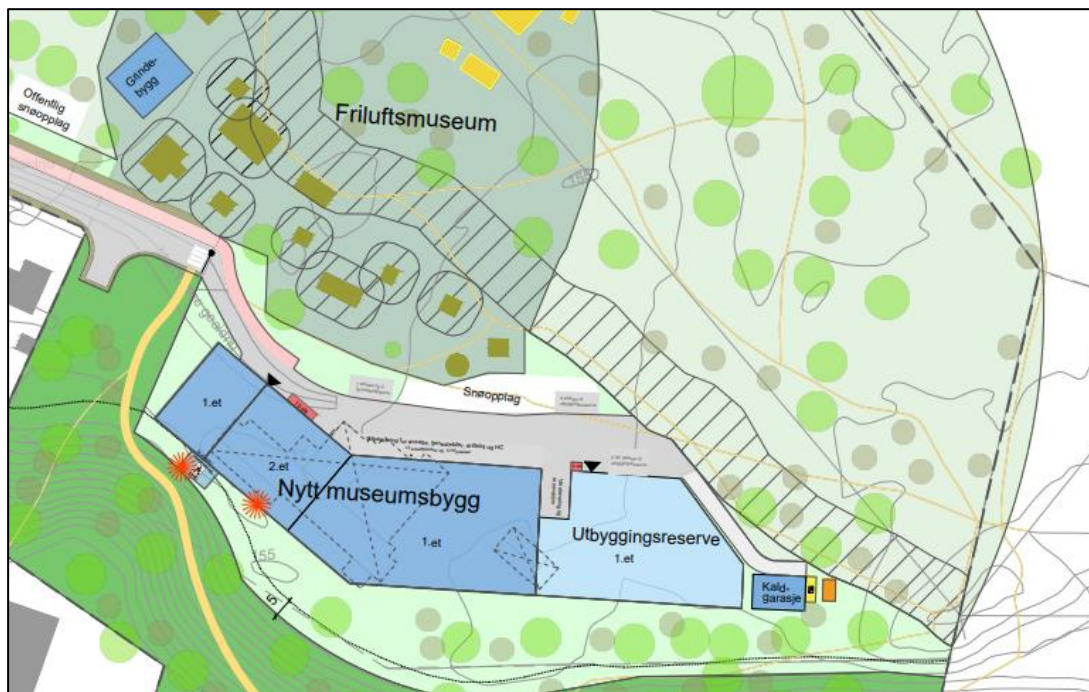
Figur 37: Illustrasjonsplan til reguleringsplanen.

5.1.2 Tiltakets varige påvirkninger på kulturmiljøene i museets uteområder

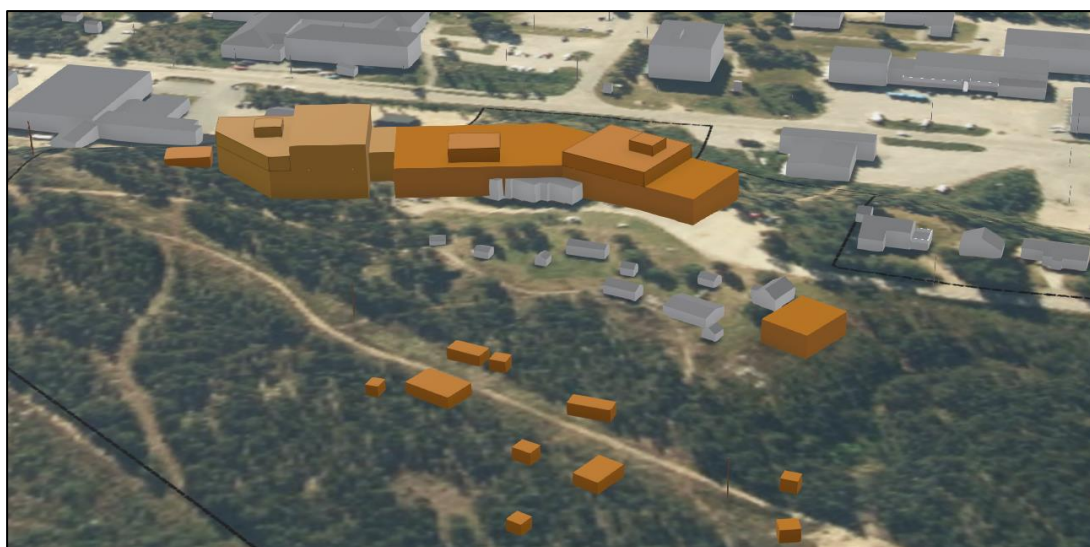
Det nye museumsbyggets størrelse er foreløpig programmert til 4700 m² BTA. I tillegg er det lagt inn ca. 1200 m² BYA for framtidig utvidelse mot øst. Dette er ikke med i Statsbyggs prosjekt, men er ønsket av museet og kommunen. Om og når dette blir realisert er uklart. Det potensielle utvidelsesvolumet er lagt inn i planen med en gesimshøyde på 12 m, og tenkes å kunne benyttes til bl.a. kultursal. Modellen viser flatt tak, men reguleringsplanens bestemmelser krever ikke dette.

I illustrasjonsplanen er det skissert et nybygg som medtar både Statsbyggs utbyggingsprosjekt og den mulige utvidelsen. Plasseringen er gjort i det området hvor dagens museumsbygg ligger. Bygget er plassert slik at det ikke kommer i konflikt med de hensynssonene som knytter seg til kulturminnene. Som en ser av utsnittet av illustrasjonsplanen nedenfor (figur 38), så vil nybygget føre til at mye av dagens åpne uteområder ut mot brinken i sør vil bli bebygget. Kulturmiljøets hensynssoner tvinger bebyggelsen til å måtte strekke seg øst-vest ut mot kanten av platået. Mye av dagens åpne landskap og den visuelle kontakt

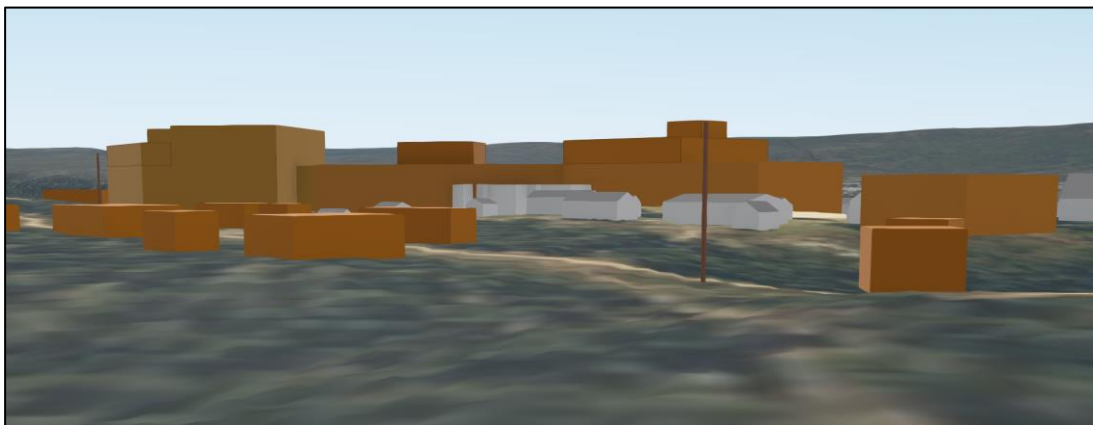
mellom kulturmiljøet og området sør for platået med bl.a. Karasjok sentrum, vil derfor bli borte. Dette vil være svært negativt for helheten i kulturmiljøet og det positive samspillet mellom kulturmiljø og landskapsbilde som området har i dag. På illustrasjonsplanen (figur 38) er dagens museumsbygg til sammenligning vist med stiplede linjer.

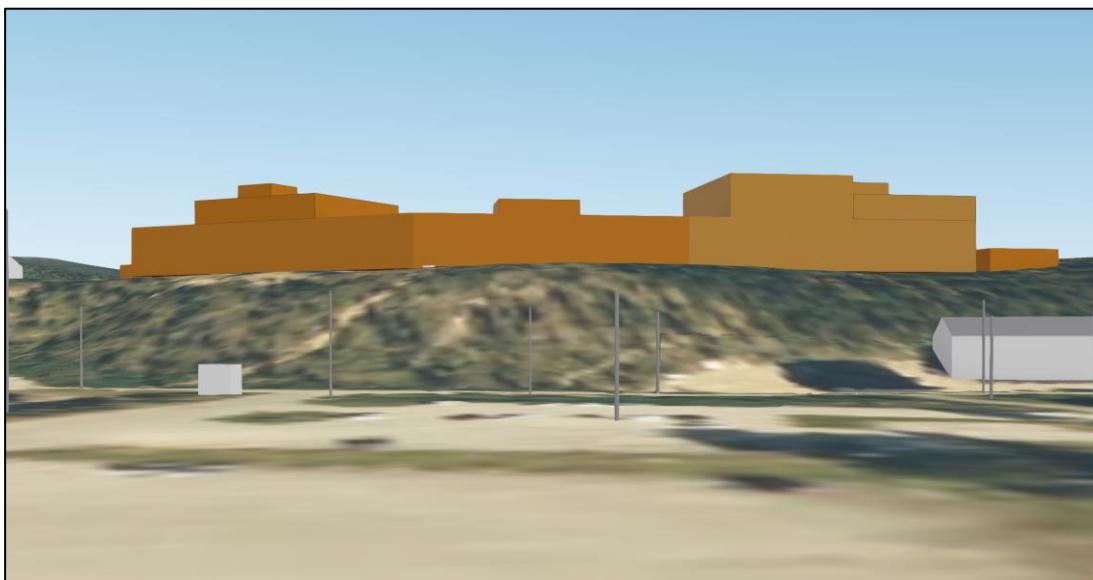
Figur 38: Utsnitt av illustrasjonsplanen

Figur 39: Modellfoto i fugleperspektiv sett fra nord. Posisjon og målestokk i dagens museumsbygg kan sees i modellen av nybygget. Det største nybygget t.h. er et grindebygg, og bygningen helt t.h. illustrerer et lager. De mindre byggene i forgrunnen er en illustrasjon av en framtidig utvidelse av friluftsmuseet.

Figur 40: Modellfoto sett fra nord mot sør med bygningene i dagens friluftsmuseum (grå) Bakerst ligger nytt museumsbygg og framtidig kutursal (t.v.) Helt t.v. bakerst er kaldgarasje illustrert og helt t.h. grindebygg.

Figur 41: Modellfoto av nytt museumsbygg sett fra p-plass i Karasjok sentrum (jfr. figur 7 side 8). Bygget i modellen kan minne om en monumental borg oppe på brinken. En må imidlertid forvente at denne bebyggelsen gis en høy arkitektonisk kvalitet. En må også ta i betraktning at furuskogen i lia opp til museet bidrar til å dempe dette synsinntrykket noe.

5.1.3 Tiltakets midlertidige påvirkning på kulturmiljøene i museets uteområder

For at museets nedstengning i anleggsperioden skal bli kortest mulig, er det naturlig at bygging av det nye museumsbygget igangsettes snarest mulig etter riving. Samtidig vil det også bli bygd ny parkeringsplass og gjennomført nødvendige forbedringer av veger og plasser. Sammen med stor anleggstrafikk i Mari Boines veg vil dette medføre at også kulturmiljøet nord for museumsbygningen vil bli nærmest utilgjengelig for publikum. Et mulig tiltak for å kunne tilby en begrenset publikumstilgang til dette området i anleggsperioden

kan være å skilte og evt. oppruste stien til museumsområdet fra p-plassen ved NRK via kraftlinjetraséen.

5.1.4 Tiltakets påvirkning på kulturmiljøene i museets uteområder

I forhold til kriteriene i påvirkningstabellen ser vi at reguleringsplanen medfører følgende:

- Nærvirkning - Mindre viktige deler av kulturmiljøet vil bli negativt berørt: Noe forringet.
- Nærvirkning - Det skapes fysiske og visuelle barrierer: Noe forringet
- Visuell fjernvirkning - Visuell kontakt fra kulturmiljøet mot omgivelsene vil bli sterkt redusert. Den høye og kompakte bebyggelsen ut mot brinken vil danne en «demning» som både fysisk og visuelt sett vil isolere og nedskalere det verdifulle kulturmiljøet nord for museumsbygget. Den samme barrieren vil også gjelde den visuelle kontakten motsatt vei
Forringet

Oppsummert vurderer vi reguleringsplanens påvirkning på kulturmiljøet i uteområdene ved Samisk museum i Karasjok /RDM til å være *mellom noe forringet og forringet*.

Figur 42: Uteanleggenes påvirkningsgrad for temaet kulturmiljø

5.1.5 Avbøtende tiltak – museets uteområder (tiltakshierarkiet)

I planarbeidet som er knyttet til reguleringen, er det lagt vekt på at minst mulig av infrastrukturen som er knyttet til transport skal legges til området hvor nytt museumsbygg skal oppføres. Dette gjelder kjøreveger, parkering og lignende uteanlegg. Derfor er kjøring og parkering for både personbiler og buss lagt utenfor det sentrale museumsområdet. Disse funksjonene er foreslått lagt til utmarka ved NRKs vegger og parkering. På den måten får nye vegger og p-plasser som er planlagt for RDM Karasjok en sambruk med dagens vegger og parkering her. I museumsområdet skal det kun opparbeides kjørearealer for tilbringertjeneste/taxi og vareleveranser, tjenestebiler, sykler renovasjonskjøretøyer m.m. samt HC-parkering m.m. På den måten vil en kunne beholde en størst mulig grønn landskapsbuffer mellom museumsbygget med sine vegger/plasser og området med fangstgropene og friluftsmuseet.

I forbindelse med anleggsfasen er det viktig at det settes opp solide anleggsgjerder mellom friluftsmuseet og byggeområdet for nytt museumsbygg.

Dette må gjøres for å hindre at markdekke og tre/buskevegetasjonen ikke tar skade under anleggsfasen.

Verdifulle trær i parkeringsområdet skal bevares der dette er mulig. Verdifulle trær må innmåles og P-plassens geometri og detaljutforming skal utformes slik at de viktigste trærne blir bevart.

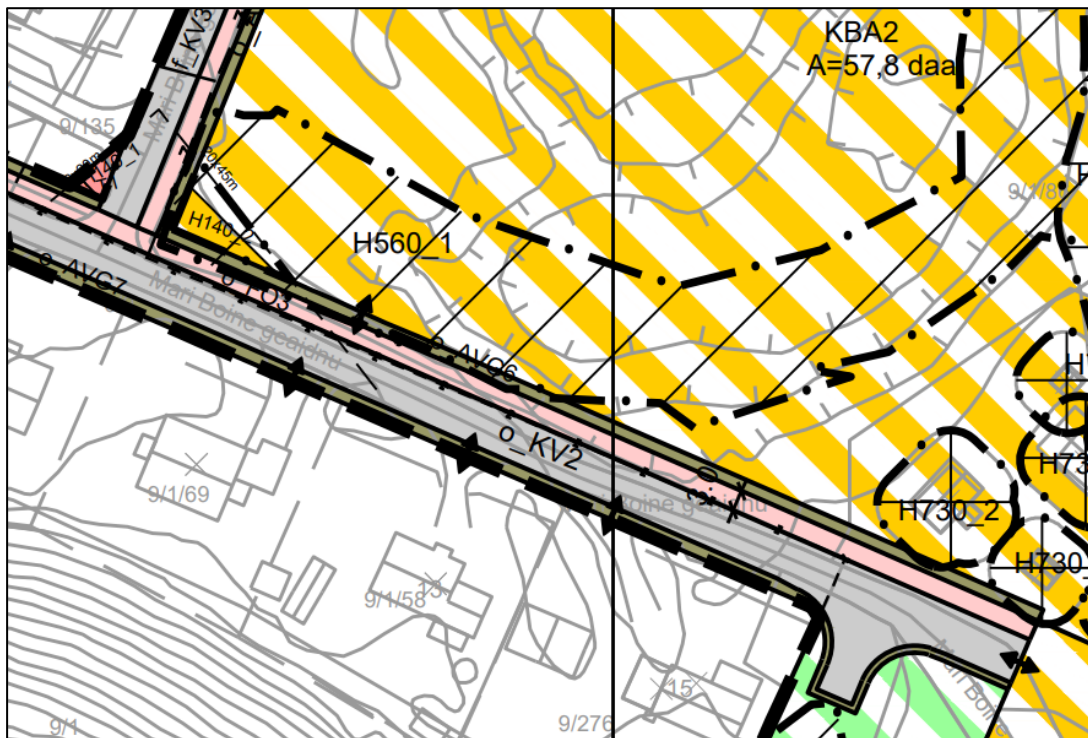
En av de viktigste negative påvirkningene på det samlede kulturmiljøet i museets utemiljø er den store bygningskroppen som både visuelt og fysisk sett vil «stenge inne» området med kulturmiljøet på nordsiden av museumsbygget. Her vil en god og stedstilpasset arkitektonisk utforming kunne bidra til at denne virkningen kan dempes. En oppbrutt bygningsform med åpne siktlinjer/ bruk av glass og oppdelt bygningsstruktur vil kunne redusere den visuelle barrieren av bygget. Dette kan evt. legges som en premiss for den kommende konkurransen for nytt museumsbygg ved RDM Karasjok.

5.1.6 Tiltak for å forbedre

Som forbedrende tiltak er det vurdert / foreslått å anlegge en grøntrabatt mellom kjørevegen og gang/sykkelvegen langs Mari Boines veg inn til museumstomta. Denne bør være så bred at den kan tilplanteres med trevegetasjon. På denne måten vil en dele opp og begrense den uheldige visuelle virkningen av en bred og åpen vegkorridor inn mot museet.

Det er også foreslått å erstatte dagens høyspentlinje gjennom området med jordkabel, og tilbakeføre traseen til samme vegetasjonssamfunn som resten av dette området har; sandfuruskog. Overgang mellom luftspenn vil måtte gjøres fra en stolpe helt øst i planområdet. Når og hvis dette tiltaket skal gjennomføres er det viktig at anleggsarbeidet med jordkabelen på dette stedet gjøres i samråd med kulturminnemyndighetene for å unngå unødige inngrep i fangstgropene eller deres sikringssone.

Der offentlig veg stopper i vest er det en liten overlapp mellom hensynssone kulturmiljø og regulering for veganlegget. Dette må det korrigeres for (jfr. figur 43).

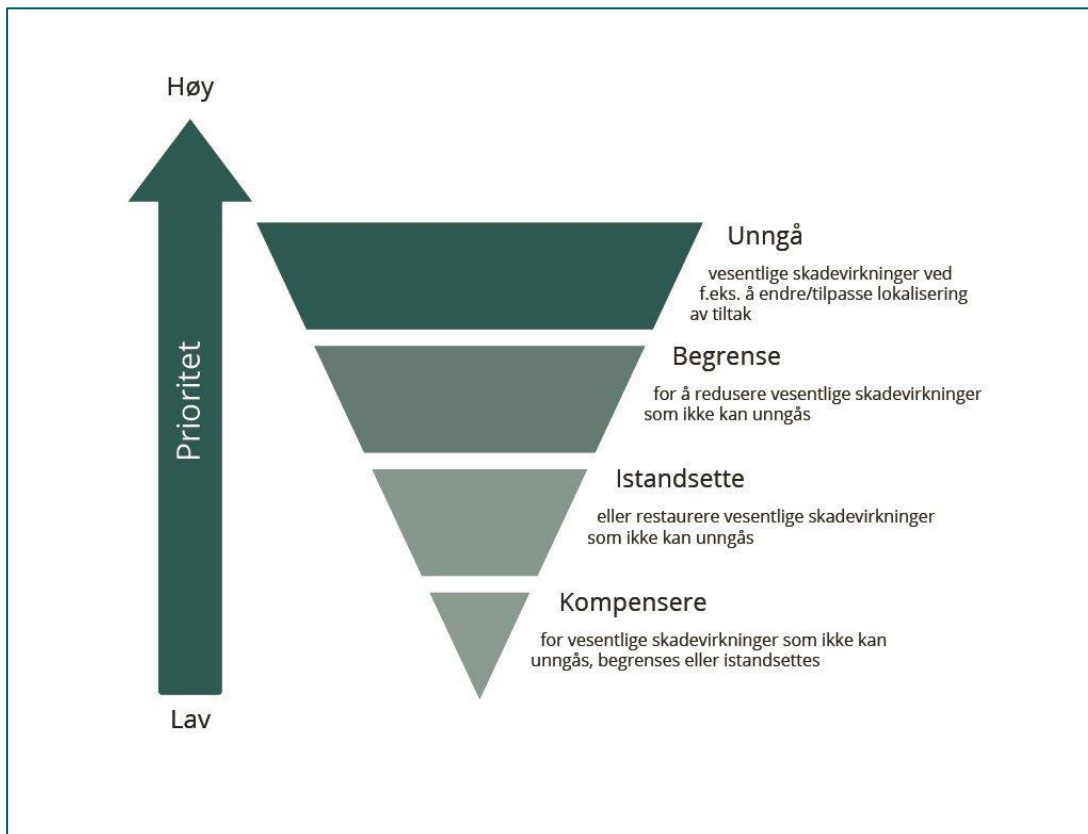

Figur 43: Utsnitt av reguleringsplanen. Ved adkomstvegens slutt er det en ørliten konflikt/overlapp mellom hensynssonen for kulturmiljø og vegformål (helt til høyre på planutsnittet). Dette må detordnes i detaljplanleggingen.

5.1.7 Forslag til planbestemmelser

Som del av arbeidet med denne konsekvensutredningen foreslår vi noen bestemmelser som kan dempe de negative virkningene av planen:

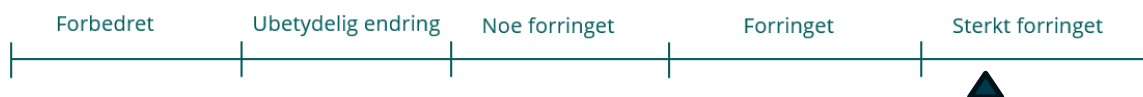
- Det skal anlegges en 5 meter bred grønn rabatt mellom gang-/sykkelvegen og kjørevegen i Mari Boines veg. Denne skal tilplanter med trær. I reguleringsbestemmelsene kreves det også minst 20 m bred vegetasjonsskjerm mellom besøkparkeringen og friluftsmuseet.
- I parkeringsområdet skal de viktigste og mest verdifulle trærne bevares. Nye trær skal innplanter i rabatter.
- I anleggsfasen skal hele friluftsmuseets område (bygninger og alle gresskleddede områder) sikres med anleggsgjerder slik at det ikke oppstår skader på bygninger og gras/trevegetasjon.
- Høyspentlinjen i luftspenn gjennom planområdet skal legges i jordkabel.

Figur 44: Tiltakshierarkiet. Først og fremst skal man unngå skadevirkninger for kulturmiljøet. Der det ikke er mulig skal man begrense skaden, deretter istandsette arealer. Kompensasjon er siste utvei. Illustrasjon: Miljødirektoratet.no

5.2 Planforslagets påvirkning på museumsbygget

Museumsbygget er vedtatt revet. Påvirkningsgraden er derfor både negativ og total. Dette betyr altså at de kulturverdiene som er knyttet til bygningen i all hovedsak vil bli borte. I figur 41 nedenfor vil påvirkningsgraden derfor bli *sterkt forringet*.

Figur 45: Museumsbyggets påvirkningsgrad for temaet kulturmiljø

5.2.1 Avbøtende tiltak vedr. museumsbyggets kulturmiljø.

Museumsbygningen og integrerte kunstverk er dokumentert ved befaring, i skriftlige kilder, tegninger og fotos. Ivaretagelse av hele eller deler av museumsbyggets kunstneriske utsmykning og gjenbruke denne i et nytt museumsbygg vil gjøre at en fysisk sett vil kunne bevare disse elementene for ettertiden. Det vises her til kapittel 4.2. ovenfor. Dette vil være kurant for

elementer som hovedinngang med dørhåndtak og håndlister i kjellertrapp. For relieffveggen vil dette være mer krevende og kostbart, men mulig.

En bedre løsning for å bevare byggets mest verdifulle kulturmiljø vil være å ikke rive bygningsdelene med den kunstneriske utsmykningen som er knyttet til inngangspartiet og hallen, men i stedet la disse få en sentral plass og funksjon i et nytt museumsbygg.

6 Konsekvens

Graden av konsekvens illustreres i metoden ved bruk av en *konsekvensvifte*. Ved å plote inn kulturmiljøets vurderte *verdi* og planens *påvirkning* i denne viften kan en avlese *konsekvensen*. Forklaring til konsekvensviftens farger framgår av figur 45 nedenfor.

Skala	Forklaring
Svært alvorlig negativ konsekvens ----	Den mest alvorlige konsekvensgraden som kan oppnås. Brukes kun for områder med stor eller svært stor verdi.
Alvorlig negativ konsekvens ---	Alvorlig konsekvensgrad.
Betydelig negativ konsekvens --	Betydelig konsekvensgrad.
Noe negativ konsekvens -	Noe konsekvensgrad.
Ubetydelig konsekvens 0	Ingen eller ubetydelig konsekvensgrad.
Noe/betydelig positiv konsekvens + / ++	Forbedring (+) eller betydelig forbedring (++)
Stor/svært stor positiv konsekvens +++ / ++++	Stor forbedring (+++) eller svært stor forbedring (+++). Brukes i hovedsak der områder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

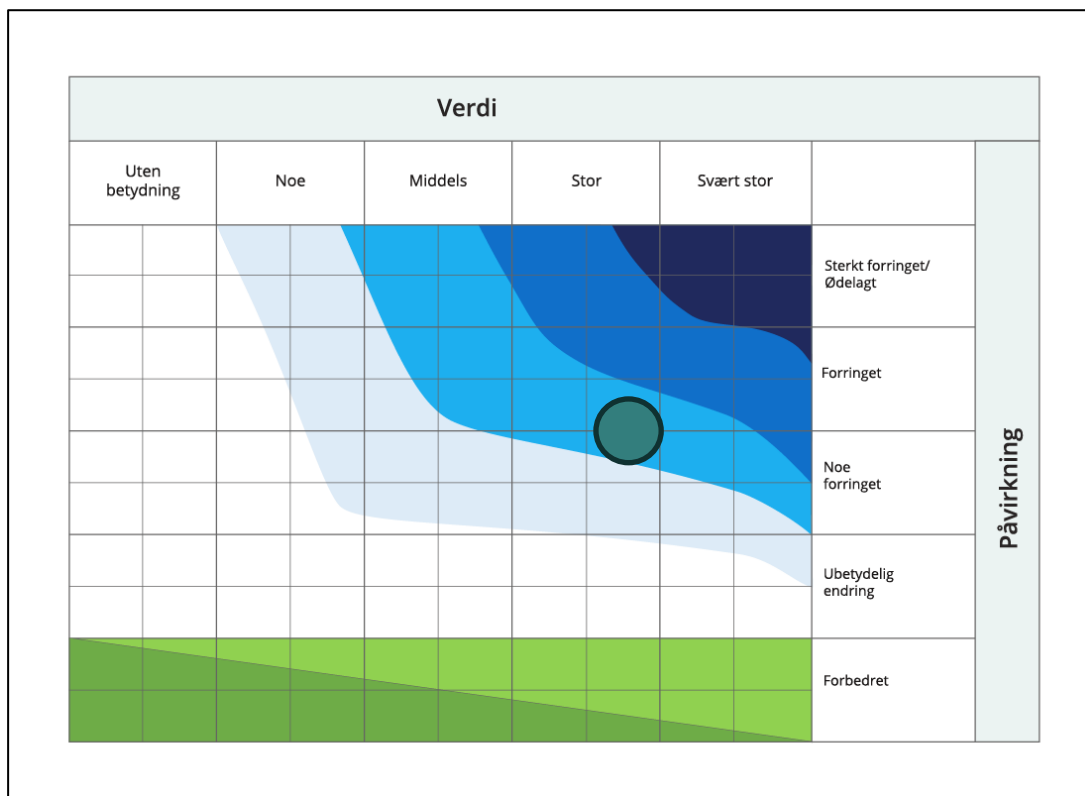
Figur 46: Forklaring på fargene i konsekvensvifta

6.1 Planforslagets konsekvens for uteområdet

Med utgangspunkt i *verdifastsettelsen* av uteområdenes kulturmiljø ved RDM Karasjok og reguleringsplanens *påvirkning* av dette kulturmiljøet vil vi ved å plote disse inn i konsekvensviften få følgende resultat:

For uteområdene ved Samisk museum i Karasjok/ RDM Karasjok vil konsekvensen av reguleringsplanen være betydelig negativ.

Det vises til konsekvensviften nedenfor, figur 46.

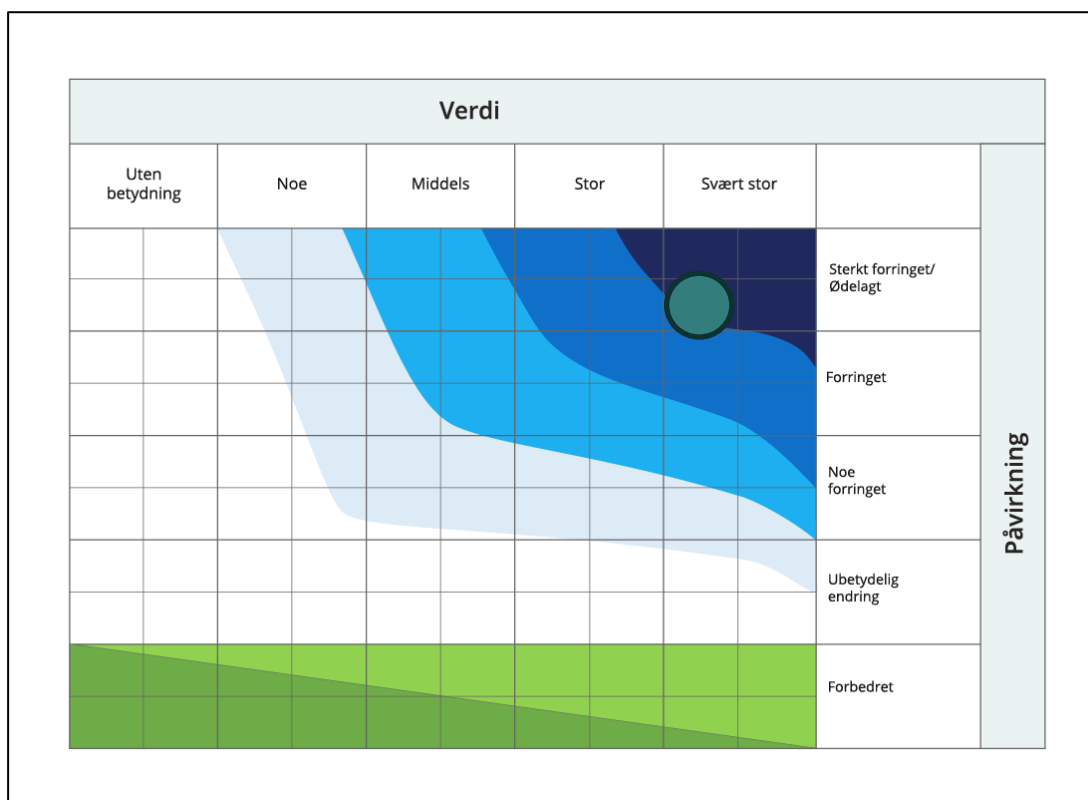
Figur 47: Konsekvensvifte for uteområdets kulturmiljø

6.2 Planforslagets konsekvens for museumsbygget

Med utgangspunkt i *verdifastsettelsen* av museumsbyggets kulturmiljø ved RDM Karasjok og reguleringsplanens *påvirkning* av dette kulturmiljøet vil vi ved å plote disse inn i konsekvensviften få følgende resultat:

For dagens museumsbygg ved Samisk museum i Karasjok/ RDM Karasjok vil konsekvensen av reguleringsplanen være mellom svært negativ og alvorlig negativ.

Det vises til konsekvensviften, figur 47 nedenfor.

Figur 48: Konsekvensvifte for museumsbygningens kulturmiljø

6.1.1 Sammenstilt konsekvens for temaet kulturmiljø

Konsekvensen for kulturmiljøene i museets uteområder er ovenfor vurdert som betydelig negativ. For museumsbygget er konsekvensen vurdert som mellom svært og alvorlig negativ. Begrunnelsen for disse vurderingene er beskrevet ovenfor. Når en skal sammenstille disse, kan en ikke bruke matematikk. En samlet vurdering vil ikke være en middelvei mellom de to deltemaene. En må her bruke skjønn og gi de to temaene en fornuftig vektning. I dette prosjektet mener vi at konsekvensen for de automatisk fredede kulturminnene og friluftsmuseet er viktigere på grunn av disse områdene skal bevares slik de er i dag og skal oppleves og brukes av mennesker i overskuelig framtid. De er også planlagt utvidet med flere samiske bygninger. Med dette som bakgrunn vurderer vi samlet konsekvens til å være betydelig til alvorlig *negativ*.

Deltomaer	Alt. 0: Nåsituasjonen	Alt 1: Reguleringsplanen
Uteområdene	Ingen konsekvens	Betydelig negativ
Museumsbygget	Ingen konsekvens	Mellom alvorlig og svært alvorlig negativ
Samlet vurdering	Ingen konsekvens	Betydelig til alvorlig negativ

Figur 49: Reguleringsplanen for RDM Karasjok; Skjema for samlet vurdering vedr. temaet kulturmiljø

6.1.2 Usikkerhet ved utredningen

Til en slik utredning vil det alltid knytte seg noe usikkerhet. I dette tilfellet mener vi at kunnskapsgrunnlaget nå er godt. Arkeologisk befarings og vurderinger som er foretatt av Finnmark fylkeskommune sommer/høst 2024 har gitt en viktig oppdatering og kvalitetssikring av omfang og status for planområdets kulturminner. Her bør spesielt nevnes fangstanlegget med ID 73794 (belte med fangstgroper) som har blitt justert med nye fangstgroper og tillagt et arran med ID 73794-64 (kulturminne 1), registrering og avklaring av arran ved museumsbygget ved C14-datering (kulturminne 3), samt endret innhold og status for kulturminnet lengst i sør (kulturminne 4)

I vurderingene av påvirkning er det ikke tatt hensyn til evt. avbøtende tiltak. Årsaken er at en på dette tidspunkt ikke har kunnskap om de foreslåtte avbøtende tiltakene vil bli gjennomført. Det må fremholdes at dersom de foreslåtte tiltakene blir gjennomført vil dette medføre at de negative konsekvensene vil bli betydelig redusert. Dette gjelder spesielt hvis deler av dagens museumsbygg med de viktigste kulturminnene (den kunstneriske utsmykningen) blir bevart og innlemmet i nybygget.

6.1.3 Grenseoverskridende virkninger/Espoo-konvensjonen

Espoo-konvensjonen er ratifisert av de nordiske land, og gjelder konsekvensutredninger for tiltak som kan ha grenseoverskridende virkninger. Reguleringsplanen for nytt RDM Karasjok er derfor forelagt Miljødirektoratet, som etter høring av Sametingene i Sverige og Finland konkluderer med at planen for nytt museumsbygg ikke omfattes av konvensjonen.

6.1.4 Indirekte virkninger

Dagens museumsbygg har en meget avdempet profil og fasade sett fra sentrumsområdet (jfr. figur 7 i denne rapporten). Dette skyldes også delvis furuskogen i skråningen mellom museumsområdet og sentrum. Et nybygg vil bli betydelig mer ruvende i landskapet, så det er viktig at byggets fasader, profil, fargebruk m.m. mot sør også utformes med tanke på opplevelsen av bygget fra Karasjok sentrum.

7 Oppsummering

Det skal bygges en ny og større bygning for Samisk museum/RiddoDuottarMuseat i Karasjok. Nåværende bygning planlegges revet. Dette krever en ny reguleringsplan for museumsområdet. Som del av denne reguleringsplanen skal konsekvensene for planområdets kulturmiljø utredes. Denne rapporten er utarbeidet for å imøtekomme dette kravet.

Vi har valgt å dele denne rapporten i to deltemaer:

- Museets uteområder
- Museumsbygningen

I museets uteområder er det flere registrerte kulturminner. Et arran (ildsted/bål plass) som ble registrert høsten 2024 er nå frigitt på grunn av en helt fersk C14-datering til andre halvdel av 1900-tallet. Videre ligger det et krigsminne fra 2. verdenskrig sør i planområdet. Dette var tidligere feilaktig registrert som automatisk fredede fangstgroper, men er nå frigitt. Vi har nå følgende registrerte kulturminner i uteområdene:

1. Et sammenhengende system av fangstgroper for villrein fra samisk steinalder, datert til 2396-2043 f.Kr. (kalibrert)
2. Friluftsmuseum med samiske bygninger fra slutten av 1800-tallet. Disse er flyttet hit fra andre lokaliteter i regionen.

Verdien av disse kulturminnene er samlet vurdert til *stor +*, mens påvirkningen er vurdert til *mellom noe negativ og negativ*. Dette gir en konsekvens som er *betydelig negativ*.

For museumsbygningen er det knyttet både immaterielle og fysiske kulturverdier. De førstnevnte beror først og fremst på at bygget er det første statlig finansierte samiske kulturbygg i Norge, og nå har vært en kultur- og møteplass for det samiske samfunnet i 52 år. I tillegg kommer verdier knyttet til selve bygget og dets kunstneriske utsmykning. Et stort veggrelieff og messingarbeider i dørhåndtak og håndlister i trapp ned til kjeller er blant de mest iøynefallende utsmykningene. Kunstnerisk utsmykning er utført av den samiske kunstneren Iver Jåks.

Kulturverdien av museumsbygningen er samlet satt til *meget stor*, mens påvirkningen er vurdert til *sterkt forringet*. Dette siste beror på det faktum at bygningen i sin helhet forutsettes å bli revet. Dette gir en konsekvens som er *betydelig negativ*.

Samlet sett vurderer vi dette til å gi en konsekvens for temaet kulturmiljø som er *betydelig til alvorlig negativ*.

8 Kilder

- Miljødirektoratet: Håndbok ikke-prissatte konsekvenser; maler (M-1941)
- Riksantikvaren: Askeladden – Nasjonalt kulturminneregister
- Riksantikvaren: SEFRAK-registeret
- NIKU rapport 54: Fokus på fangstanlegg i Finnmark. Myrvoll/Holm-Olsen/Thuestad 2011
- Statens kartverk og Riksantikvaren: Kart over fangstanlegg i Finnmark.
- Kultur- og likestillingsdepartementet: Nye lokaler for RiddoDuottarMuseat i Karasjok. Brev/notat til Statsbygg datert 03.07.2023
- Norsk arkeologisk årbok 2015: 8000 år gamle fangstgroper for elg. Jostein Bergstøl, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo
- Dept. of Archaeology and Ancient History, Andreas Henni, Uppsala University, Sweden: Prehistoric Pitfall Hunting in Sweden
- Artikkel om Samiske samlinger i Karasjok. Fra Byggekunst nr. 2 1972
- Kulturminnefaglig vurdering, RiddoDuottarMuseat (RDM) i Karasjok, Troms og Finnmark fylkeskommune.
- Fortidsminneforeningens varsel om oppstart av reguleringsplanarbeidet ved RiddoDuottarMuseat. Brev av 26.06.2024
- Opprop mot riving av Sámiid Vuorka-Dávvirat – De samiske samlinger, v. Geir Tore Holm, Irene Snarby, Raisa Porsanger og Elina Waage Mikalsen datert 27.06.2024
- Finnmark fylkeskommune. Innspill til oppstart av planarbeid, Dok.nr. 24704695-7
- Finnmark fylkeskommune. Uttalelse fra seksjon for kulturarv om utvidelse av planområdet for RiddoDuottarMuseat, Dok.nr. 24/00102-6
- Sámediggi. Innspill vedrørende oppstart detaljregulering for nytt museumsbygg, Ref.: 24/632-11
- Statsforvalteren i Troms og Finnmark. Ref.: 2024/4742
- Aina og Åge Bostad. Angående byggingsplaner for RDM. 24.06.2024